

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE**

Rektor: prof. Ing. Mikuláš Látečka, PhD.

FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

Dekan: Dr. h. c. prof. Ing. Peter Bielik, PhD.

Rentabilita rastlinnej výroby vo vybranom podniku

Bakalárska práca

Katedra ekonomiky

Vedúci katedry: prof. Ing. František Kuzma, PhD.

Vedúci práce: prof. Ing. František Kuzma, PhD.

Soňa Bátovská

Nitra 2008

The Abstract

In the thesis, we focused on the evaluation of the economy of growing the wheat, the barley, the rapeseed, the grain maize and the sugar beet at the corporate farm in Velký Ďur within the period from 2005 to 2007. The aim of the thesis was to find out the rate of profitability of production in the agricultural company.

For analyzing the profitability, we used the index method and the statistical method. The factors of the analyzing were the costs for the crops according to their kind and the year. The indicator of the direct costs was used for the calculation of profitability. The direct costs included all the costs for seeds, fertilizers, agrochemicals, fuel, energy, costs for harvesting and crop insurance. The main comparison of the thesis is the comparison of the profitability with subsidies on some specific crops within the period in question with the profitability without subsidies.

The used information was obtained through interviewing the employees of the farm, from the documents about costs and benefits of agricultural products provided, from the research of the Research Institute for the Agricultural and Food Industry Economy (VÚEPP) and from the documents provided by the Regional Agricultural and Food Industry Chamber in Levice.

The results of the calculation show that the profitability of the corporate farm in Velký Ďur reached the positive numbers in the period in question. The profitability in 2005 was 15,23 %, in 2006 22 % and in 2007 10,96 %.

The key words: profitability, agricultural company, agricultural crops, takings, realization prices, costs, benefits, profit, crop production, subsidies

ABSTRAKT

V práci sme sa zamerali na vyhodnotenie ekonomiky pestovania pšenice, jačmeňa, repky ozimnej, kukurice na zrnó a cukrovej repy v rokoch 2005 – 2007 na poľnohospodárskom družstve vo Veľkom Ďure. Cieľom bakalárskej práce bolo zistiť rentabilitu rastlinnej výroby v tomto podnikateľskom subjekte.

Pri výpočtoch rentability sme používali indexovú a štatistickú metódu analýzy rentability.

Východzími činiteľmi boli vlastné náklady na jednotlivé plodiny podľa druhov a rokov.

V práci sme pri výpočtoch rentability použili ukazovatele priamych nákladov, do ktorých sme zahrnuli všetky náklady na osivá, hnojivá, agrochemikálie, pohonné hmoty, spotreba energie, náklady na zber a náklady na poistenie plodín. Kľúčovým porovnaním v práci bolo porovnanie rentability s dotáciami a bez dotácii za vybrané druhy plodín v sledovanom období.

Informácie použité v bakalárskej práci sme získali z pohovorov s pracovníkmi poľnohospodárskeho podniku, z poskytnutých údajov o nákladoch a výnosoch poľnohospodárskych výrobkov, údaje získané z prieskumov VÚEPP a z materiálov, ktoré nám boli poskytnuté Regionálnou poľnohospodárskou a potravinárskou komorou v Leviciach.

Z výpočtov rentability rastlinnej výroby ako celku vyplynulo, že v sledovanom období rokov 2005 – 2007 dosahovala na PD Veľký Ďur kladné hodnoty. V percentuálnom vyjadrení v roku 2005 dosiahla 15,23%, v roku 2006 22% a v roku 2007 sa rentabilita dostala na úroveň 10,96%.

Kľúčové slová: rentabilita, poľnohospodársky podnik, poľnohospodárske plodiny, tržby, realizačné ceny, náklady, výnosy, zisk, rastlinná výroba, dotácie

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne, a že som uviedla všetku použitú literatúru súvisiacu so zameraním bakalárskej práce.

Nitra

.....
podpis autora BP

POĎAKOVANIE

Touto cestou vyslovujem poďakovanie vedúcemu bakalárskej práce prof. Ing. Františkovi Kuzmovi, PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej bakalárskej práce a predsedovi PD Veľký Ďur Ing. Jozefovi Benčíkovi za poskytnutie údajov, pomoc, cenné rady a pripomienky.

Nitra

.....

podpis autora

POUŽITÉ OZNAČENIE

PD – poľnohospodárske družstvo

VÚEPP – Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva v Bratislave

VN – vlastné náklady

SC – stále ceny

ha – hektár

Z – zisk

S – strata

RV – rastlinná výroba

THP – technicko – hospodársky pracovník

ks – počet kusov

t – tony

Sk – Slovenské koruna

o. p. – orná pôda

mm – milimeter

Obsah

Úvod.....	9
1 PREHĽAD O SÚČASNOM STAVE RIEŠENEJ PROBLEMATIKY.....	10
1. 1 Úloha, význam a postavenie poľnohospodárstva v spoločnosti	10
1. 2 Poľnohospodársky trh, poľnohospodársky podnik	11
1. 2. 1 Konkurencia v poľnohospodárstve.....	9
1. 2. 2 Charakteristika podniku, znaky podniku	12
1. 2. 3 Výnosy, náklady a výsledok hospodárenia v podniku.....	13
1. 2. 4 Základné podmienky výroby tovarov – práca, pôda a prírodné zdroje, kapitál	14
1. 2. 5 Investičná činnosť podniku, zdroje investovania, rentabilita	15
1. 2. 6. Rentabilita v poľnohospodárskom podniku, individuálna rentabilita.....	14
2 CIEĽ BAKALÁRSKEJ PRÁCE.....	20
3 METODIKA PRÁCE A MATERIÁL	21
3. 1 Charakteristika použitého materiálu	21
3. 2 Metódy analýzy rentability	22
3. 2. 1 Metóda indexová.....	22
3. 2. 2 Metóda štatistická	22
4 VLASTNÁ PRÁCA	24
4. 1. Charakteristika podnikateľského subjektu.....	24
4. 1. 1 Prírodné podmienky.....	25
4.2 Organizačná a zamestnanecká štruktúra	26
4. 3 Živočíšna výroba.....	26
4. 4 Rastlinná výroba	27
4. 4. 1 Rastlinná výroba, úrody jednotlivých plodín.....	27
Tabuľka 1. Porovnanie priemerných ha úrod v tonách PD Veľký Ďur , okres Levice a ...	28
s priemerovaným Slovensko	28
Graf 1. Porovnanie priemerných ha úrod v tonách PD Veľký Ďur , okres Levice a	29
s priemerovaným Slovensko	29
Tabuľka 2. Priemerné ha úrody vybraných plodín v tonách za roky 2005, 2006, 2007	29
na PD Veľký Ďur	29
Graf 2. Priemerné ha úrody vybraných plodín v tonách za roky 2005, 2006, 2007	29
na PD Veľký Ďur	29
Tabuľka 3. Porovnanie tržieb za vybrané plodiny v Sk na 1 ha o. p. medzi PD Veľký	30
Ďur a s priemerovaným Slovenskom.....	30
Graf 3. Porovnanie tržieb za vybrané plodiny v Sk na 1 ha o. p. medzi PD Veľký	30
Ďur a s priemerovaným Slovenskom.....	30
Tabuľka 4. Tržby za vybrané plodiny v Sk na 1 ha o. p. v rokoch 2005, 2006, 2007	31
PD Veľký Ďur.....	31
Graf 4. Tržby za vybrané plodiny v Sk na 1 ha o. p. v rokoch 2005, 2006, 2007	31
Tabuľka 5. Porovnanie priemerných realizačných cien vybraných plodín v Sk za tonu ...	32

za rok 2006 na spriemerovanom Slovensku a PD Veľkom Ďure	32
Graf 5. Porovnanie priemerných realizačných cien vybraných plodín v Sk za tonu za	32
rok 2006 na spriemerovanom Slovensku a PD Veľkom Ďure.....	32
Tabuľka 6. Priemerné realizačné ceny vybraných plodín v Sk za tonu v rokoch 2005, ...	32
2006, 2007 PD Veľký Ďur	32
Graf 6. Priemerné realizačné ceny vybraných plodín v Sk za tonu v rokoch 2005,	33
2006, 2007 PD Veľký Ďur	33
Tabuľka 7. Rentabilita v celej rastlinnej výrobe na PD Veľký Ďur.....	32
Tabuľka 8. Rentabilita vybraných plodín bez dotácie za roky 2005, 2006, 2007 na.....	33
PD Veľký Ďur.....	35
Graf 7. Rentabilita vybraných plodín bez dotácie za roky 2005, 2006, 2007 na.....	35
PD Veľký Ďur.....	35
Tabuľka 9. Rentabilita vybraných plodín s dotáciou za roky 2005, 2006, 2007 na PD	35
Veľký Ďur.....	35
Graf 8. Rentabilita vybraných plodín s dotáciou za roky 2005, 2006, 2007 na PD	36
Veľký Ďur	36
Tabuľka 10. Porovnanie rentability s dotáciou a bez dotácie za rok 2005 na PD Veľký ..	36
Ďur	36
Graf 9. Porovnanie rentability s dotáciou a bez dotácie za rok 2005 na PD Veľký	36
Ďur	36
Tabuľka 11. Porovnanie rentability s dotáciou a bez dotácie za rok 2006 na PD Veľký ..	37
Ďur	37
Graf 10. Porovnanie rentability s dotáciou a bez dotácie za rok 2006 na PD Veľký	37
Ďur	37
Tabuľka 12. Porovnanie rentability s dotáciou a bez dotácie za rok 2007 na PD Veľký ..	37
Ďur	37
Graf 11. Porovnanie rentability s dotáciou a bez dotácie za rok 2007 na PD Veľký	38
Ďur	38
5 NÁVRH NA VYUŽITIE POZNATKOV.....	37
6. ZÁVER.....	38
7 POUŽITÁ LITERATÚRA.....	43
8 ZOZNAM PRÍLOH.....	45
PRÍLOHY	46

ÚVOD

Kvalitná výroba v poľnohospodárstve je v záujme každého štátu a preto by sa mala venovať dostatočná pozornosť výrobe a spracovaniu potravín s ohľadom na ich dôležitosť pre spoločnosť.

Nakoľko sa Slovensko zaraďuje medzi krajiny s rozvinutou poľnohospodárskou výrobou, je aktuálne hovoriť aj o jeho ďalšom smerovaní, podpore zo strany štátu, ale aj samotnom riadení zo strany manažmentu jednotlivých poľnohospodárskych podnikov.

Vývoj za posledné roky ukazuje, že pri odbornom a efektívnom riadení sa poľnohospodárstvo stáva jedným z dôležitých odvetví národného hospodárstva a vstupom Slovenska do Európskej únie sa zmenili kritériá, ale aj celkový prístup hlavne z pohľadu dotačnej politiky pre toto odvetvie.

Kritériom pre zvyšovanie intenzity výroby v poľnohospodárstve sú v prvom rade odborne zdatní a kvalifikovaní pracovníci, efektívne využívanie modernej techniky a zdravé ekonomické prostredie.

Predpokladom úspešnosti poľnohospodárskych podnikov a to družstiev, samostatne hospodáriacich roľníkov či spoločností, je úroveň ich výkonnosti a od nej sa odvíja aj rentabilita výroby jednotlivých výrobných komodít.

Každý subjekt nesie zodpovednosť za výsledky svojho hospodárenia a preto kvalitné a objektívne spracovanie dosiahnutých výsledkov, plánovanie, ale aj analýza predpokladaného ďalšieho vývoja na trhu s potravinami, surovinami, energiou sú činitele s ktorými treba počítať do budúcnosti.

Jednou zo základných ukazovateľov úspešnosti je aj ukazovateľ rentability výroby či už živých zvierat, mlieka, obilnín, cukrovej repy prípadne inej komodity.

V bakalárskej práci sa budeme venovať práve rentabilite rastlinnej výroby. Práca bude zameraná na vyhodnotenie rentability v poľnohospodárskom družstve Veľký Ďur. Budeme v nej sledovať náklady, výnosy, tržby, realizačné ceny, hektárové úrody niekoľkých pestovaných plodín za obdobie troch rokov.

V samotnom prieskume a výpočtoch budeme používať podklady, ktoré nám boli poskytnuté a budeme porovnávať hodnoty jednotlivých pestovaných plodín na konkrétnom poľnohospodárskom družstve a na Slovensku.

1 PREHLAD O SÚČASNOM STAVE RIEŠENEJ PROBLEMATIKY

1.1 Úloha, význam a postavenie poľnohospodárstva v spoločnosti

V národnom hospodárstve krajiny má poľnohospodárstvo a poľnohospodárska výroba jedinečné a nezameniteľné postavenie. Na jeho rozvoj, úroveň a kvalitu vplýva veľa faktorov, ale jedným z rozhodujúcich je samotné riadenie poľnohospodárstva ako celku, ale aj jednotlivých poľnohospodárskych podnikov.

Podobne sa vyjadrujú aj (**Kuzma, F. 1999, Blaas, G. 2000**), poľnohospodárstvo je dôležitým faktorom stability hospodárskeho a sociálneho rozvoja Slovenska. Jeho tradičnou úlohou je zabezpečenie výživy obyvateľstva, ale popritom rastie jeho význam ako producenta surovín pre priemysel, energetiku a zdravotníctvo. Dôležitú úlohu zohráva aj pri využívaní a ochrane prírodných zdrojov ako sú poľnohospodárska pôda, zdroje pitnej vody, tvorba krajiny a štruktúra osídlenia.

Pre dosiahnutie stabilnej potravinovej bezpečnosti je potrebné zabezpečiť technologický rozvoj poľnohospodárskej výroby, primeranosť cien vstupov a výstupov, ako aj investičného kapitálu, pričom musí fungovať systém nákupu a predaja. Preto je potrebný rozvoj konkurencieschopnej, intenzívnej, ale enviromentálne prijateľnej poľnohospodárskej výroby v priaznivých pôdných a klimatických podmienkach. Rozvoj poľnohospodárstva zameraného na extenzívnu poľnohospodársku výrobu a na zaistenie udržiavania kultúrneho rázu krajiny a ochrany prírodných hodnôt.

Spoluprácu jednotlivých rezortov dáva do popredia (**Charvátová, D. 2005**), pretože v súvislosti so zvyšovaním konkurencie je dôležité zaistiť, aby poľnohospodárske a potravinárske odvetvie mohlo využiť príležitosti, ktoré poskytuje trhové hospodárstvo, ale pri tom je potrebné použiť inovačné prístupy pri vývoji nových produktov, postupov a technológií. Z tohto dôvodu by sa mala podporovať spolupráca medzi poľnohospodármi, potravinárskym priemyslom, priemyslom spracovateľským a ostatnými zainteresovanými stranami.

1. 2 Poľnohospodársky trh, poľnohospodársky podnik

Pozícia poľnohospodárskych podnikov sa za posledné roky výrazne menila a bola ovplyvňovaná vývojom v celej spoločnosti, ale aj vývojom v rámci Európskej únie, ktorej členom je aj Slovenská republika od roku 2004. Tento vývoj bol poznamenaný zmenami vlastníckych vzťahov, zmenami v oblasti legislatívy, vývoja cien a v poslednom čase aj dotačnej politiky.

Súčasnú podmienku (**Bielik, P. a kol. 2001**), podnikateľskej činnosti v agropotravinárskom komplexe výrazne poznačilo turbulentné prostredie v oblasti legislatívnej a spoločensko – politickej situácie v oblasti formujúcich sa ekonomických pravidiel, ale najmä transformácie a privatizácie hospodárskych subjektov. Poľnohospodársky trh podľa neho tvoria predovšetkým ľudia so svojimi poznatkami, skúsenosťami, požiadavkami, názormi, záujmami a ďalšími vlastnosťami a faktormi.

1. 2. 1 Konkurencia v poľnohospodárstve

Konkurenčné prostredie v poľnohospodárstve je jednou z hlavných súčastí definovania hybných síl tohto odvetvia. Podľa (**Varoščáka, J. – Izakoviča, T. 2007**), *pre poľnohospodárske podniky by malo ísť o hľadanie odpovede na tieto otázky:*

- *aká je naša súčasná pozícia voči konkurentom,*
- *ako sa mení a vyvíja naša konkurencia,*
- *v akej fáze životného cyklu sa nachádzajú rozhodujúce výrobky odvetvia poľnohospodárstva,*
- *aká je rentabilita odvetvia poľnohospodárstva oproti iným porovnateľným odvetviám,*
- *dochádza k vstupu alebo odchodu konkurentov do/z odvetvia.*

Podľa autora takáto schopnosť pomôže poľnohospodárskym podnikom dosiahnuť strategické postavenie predovšetkým určené pôsobením ďalších základných faktorov ako sú:

- *vyjednávacou silou zákazníkov,*
- *vyjednávacou silou dodávateľov,*
- *hrozbou vstupu nových konkurentov,*
- *rivalitou firiem pôsobiacich na danom trhu.*

1. 2. 2 Charakteristika podniku, znaky podniku

Pre podnik ako taký existuje niekoľko charakteristík a definícií, pričom sa dá charakterizovať ako (**Hontyová, K., Lisý, J., Majdúchová, H. 2005**) súbor hmotných, ako aj osobných a nehmotných zložiek podnikania. K podniku patria veci, práva a iné majetkové hodnoty, ktoré patria podnikateľovi a slúžia na prevádzkovanie podniku alebo vzhľadom na svoju povahu majú na tento účel slúžiť.

Všeobecné znaky podniku sú:

- Kombinácia výrobných faktorov – v každom podniku sa vyžaduje na strane vstupov vybavenie pracovnými, hmotnými a finančnými zdrojmi, čiže výrobnými faktormi
- Hospodárnosť – racionálne využívanie výrobných faktorov s cieľom znížiť náklady
- Finančná rovnováha – utváranie predpokladov na prirodzenú platobnú schopnosť a pohotovosť, ako aj *rentabilitu vložených zdrojov*.

Špecifické znaky podniku sú:

- Princíp súkromného vlastníctva – najčastejšie sa vyskytujúci typ vlastníctva, ktorého dôsledkom je, že majiteľ podniku samostatne rozhoduje o riadení podniku.
- Princíp autonómie - je hlavným motívom podnikania a zároveň nevyhnutným predpokladom podnikania, pretože len podnik, ktorý je z dlhodobého hľadiska *rentabilný*, môže obstáť v konkurencii.

Pojem rentabilita sa vyskytuje tak vo všeobecných znakoch, ako aj v špecifických znakoch podniku, pričom význam rentability pre podnik a podnikanie je naozaj veľmi dôležitý a podstatný.

Podnik je (**Bielik, P. a kol., 2002**) forma podnikateľskej činnosti, v rámci ktorej dochádza k cieľavedomému spájaniu hmotných, finančných a ľudských zdrojov v jednej výrobné – organizačnej jednotke s uzatvoreným obratom hodnoty a cieľom produkovať úžitkové hodnoty pre potreby trhu a pre vlastné uspokojenie potrieb subjektu.

Súvisí s výberom vhodnej organizačno – právnej formy (zápis do obchodného registra, živnostenské oprávnenie). Súčasťou tejto fázy je podnikateľský zámer, ktorý predstavuje

stratégiu podniku, ktorá formuluje nielen základné rozvojové procesy, ale aj očakávaný vývoj základných ekonomických ukazovateľov v súvislosti so stanovenou stratégiou.

Pri rozhodovaní o cieľoch podniku je potrebné odpovedať na tri základné otázky:

- Prečo?
- Čo?
- Ako?

Až odtiaľto sa odvíjajú odpovede na ďalšie otázky: výrobné, finančné, organizačné, marketingové, logistické, ktoré môžu stanoviť ciele. Samotný proces stanovenia cieľov podnikania je viazaný na viacerých okolnostiach. Napríklad na obore podnikania, na situácii trhu, na potrebnom kapitále, na voľbe vhodnej formy a právnej úpravy podnikania.

Dôležité je aj stanovenie ostatných cieľov, ktoré vyplývajú zo samotného rizika podnikania, ako aj to, že iba trh overí správnosť našich rozhodnutí.

1. 2. 3 Výnosy, náklady a výsledok hospodárenia v podniku

Za najdôležitejšie kategórie, ktoré vypovedajú o hospodárení podniku sú výnosy, náklady a výsledok hospodárenia podniku.

Výnosy podniku sa dajú charakterizovať ako (**Hontyová, K., Lisý, J., Majdúchová, H. 2005**) *peňažné sumy, ktoré podnik získal zo všetkých svojich činností za určité obdobie, a to bez ohľadu na to, či v tomto období došlo k ich úhrade*. Výnosy vznikajú v okamihu vyskladnenia, alebo poskytnutia služby, zatiaľ čo príjmy až v okamihu úhrady, zaplatenia.

Náklady podniku sú peňažným vyjadrením spotreby výrobných faktorov, pričom predstavujú použitie, spotrebu výrobných faktorov na určité výkony a vznikajú v okamihu spotreby. Tieto predstavujú materiálne náklady, mzdové náklady, dane, poplatky, odpisy, služby, rezervy a opravné položky a pod.

Kapitál podniku sa dá charakterizovať ako peňažné vyjadrenie súhrnu zdrojov, ktorými je finančne pokrytý majetok.

Hospodárenie podniku je výsledkom rozdielu medzi výnosmi a nákladmi podniku, pričom môže mať formu zisku ak sú výnosy väčšie ako náklady, alebo straty, ak sú náklady väčšie ako výnosy.

Na účely zistenia hospodárenia podniku sa používajú minimálne dva účtovné výkazy a to sú:

- Súvaha, pričom sa vychádza z kladnej zmeny hodnoty majetku, ktorý nie je určený na uspokojovanie nárokov tretích osôb.
- Výkaz ziskov a strát, kde sa porovnávajú výnosy a náklady podniku.

Zisk podniku je motívom a cieľom podnikania a plní niekoľko funkcií ako rozvojovú, kde zisk slúži na ďalší rozvoj podniku. Významná je aj funkcia rozdeľovacia na platenie daní a rôznych iných poplatkov. Zisk plní aj motivačnú funkciu, pretože je motívom samotného podnikania a je zdrojom príjmov pre majiteľov podniku a ich zamestnancov.

Z uvedeného vyplýva, že len taký podnik, ktorého hospodársky výsledok je zisk, je platobne schopný, dokáže včas uhrádzať svoje záväzky a obstať v konkurenčnom prostredí.

1. 2. 4 Základné podmienky výroby tovarov – práca, pôda a prírodné zdroje, kapitál

Výrobu môžeme definovať ako (**Hontyová, K., Lisý, J., Majdúchová, H. 2005**) *proces cieľavedomej premeny výrobných faktorov na statky a služby užitočné pre ľudí*. Na zabezpečenie výroby sú potrebné tri základné faktory a tými sú práca, pôda a kapitál.

Práca ako výrobný faktor predstavuje vlastne ľudský kapitál a jeho hodnota sa zvyšuje so schopnosťou vyrábať väčšie množstvo tovarov a služieb. Produktivitu ľudského kapitálu ovplyvňujú také hodnoty, ako sú vzdelanie a kvalifikácia, prax, iniciatíva, tvorivosť a flexibilita ľudí.

Pôda sa označuje za druhý základný faktor výroby, hoci spolu s prírodnými zdrojmi je výtvorom a darom prírody. Podobne ako suroviny a energetiku ju človek využíva na výrobu tovarov a služieb. Aj keď je pôda darom prírody, nie je voľným statkom, pretože sa nachádza v obmedzenom množstve a jej plocha sa nedá donekonečna rozširovať.

Pôda má rozdielnú úrodnosť a teda aj kvalitu. Na niektorej sa za rovnakých podmienok dá dosiahnuť vyšší výnos ako na inej. Veľký vplyv teda na konečný výsledok hospodárenia má kvalita pôdy, poloha pozemku, prírodné podmienky a pod.

Kapitál sa považuje za tretí výrobný faktor. Sú to vlastne statky, ktoré sú výsledkom výroby, ale neslúžia na bezprostrednú spotrebu, ale na výrobu ďalších statkov ako sú stroje a pod., pričom kapitál môže mať aj peňažnú podobu a jednou z foriem

kapitálu sú aj technológie, ktoré nemajú podobu hmotných statkov, ale môžu to byť nové myšlienky, tvorivosť, atď.

1. 2. 5 Investičná činnosť podniku, zdroje investovania, rentabilita

Jedným z najdôležitejších strategických rozhodnutí pri podnikaní je rozhodovanie o investíciách. Tieto potom ďalej ovplyvňujú ďalší vývoj podniku jeho schopnosť obstáť na trhu, ďalej sa rozvíjať, prípadne pri zlých investičných rozhodnutiach môže nastať opačný efekt ako je stagnácia, zaostávanie, prípadne prepad na trhu.

Finančná teória chápe investíciu ako (**Bielik, P. a kol. 2001**) *vynaloženie zdrojov, s cieľom získania pôžitkov, ktoré sú očakávané v dlhšom budúcom časovom období.*

Pričom zdrojom financovania investícií v podniku môžu byť vlastné zdroje alebo cudzie zdroje. Medzi vlastné zdroje financovania investícií v podniku patria odpisy, nerozdelený zisk, výnosy z predaja a z likvidácie hmotného majetku a zásob, a tiež nové vydané akcie.

Medzi cudzie zdroje financovania investícií môžeme zaradiť investičný úver, predaj obligácií, splátkový predaj, leasing a pod.

Najdôležitejším faktorom pri rozhodovaní o investíciách v podniku je *rentabilita*, teda výnosnosť. Je to vzťah medzi výnosmi, ktoré vložené investície za dobu svojej existencie prinesú a na druhej strane sú to náklady, ktoré boli na nadobudnutie a sprevádzkovanie investície počas svojej existencie vynaložené.

Za ideálnu investíciu môžeme pokladať takú, (**Bielik, P. 2001**) *ktorá má vysokú výnosnosť (rentabilitu), je bez rizika a čo najrýchlejšie sa vráti.*

(**Zoborský, I. M. 2001**) schopnosť podniku dosahovať zisk a zhodnocovať kapitál vložený do výroby sa dá definovať ako *rentabilita*, pričom z praktického hľadiska rentabilita udáva kvantitatívny vzťah medzi ziskom a vlastnými nákladmi, v ktorých je obsiahnutá vynaložená živá i zhmotnená práca.

1. 2. 6 Rentabilita v poľnohospodárskom podniku, individuálna rentabilita

Poľnohospodársky podnik je z pohľadu rentability, teda výnosov z investovania špecifický, lebo má niekoľko takých faktorov, ktoré ho ovplyvňujú, ktoré sú práve pre poľnohospodárstvo charakteristické.

Rentabilita v poľnohospodárstve má niekoľko charakteristických rysov (**Zoborský, I. M. 2001**). Ide predovšetkým o vplyv prírodných podmienok na úroveň vlastných nákladov. Poľnohospodárske podniky spravidla vyrábajú širší sortiment výrobkov, a preto je popri úrovni cien a vlastných nákladov rentabilita ovplyvňovaná aj štruktúrou výroby. K zmene výšky rentability môže dôjsť aj zmenou v technológii výroby, zmenou organizácie výroby, zmenou medziproduktu na finálny výrobok a opačne, stupňom využitia prostriedkov a pracovných síl. Rentabilitu pozitívne ovplyvňuje aj kvalita produkcie, ktorá sa premieta do realizačnej ceny. Na rentabilitu pôsobia všetky zložky nákladov, rýchlosť a doba obratu, efektívne využitie fixného kapitálu a ďalšie faktory.

Uvedli sme, že na rozdielnu úroveň rentability v poľnohospodárstve vplývajú rozdielne prírodné a ekonomické podmienky, ako aj rozdielny stupeň využívania týchto podmienok. V súvislosti s prírodnými podmienkami sa jedná o relatívne stabilne pôsobiace diferencované podmienky spojené s využívaním poľnohospodárskej pôdy rozličnej bonity. Významne pôsobia aj klimatické podmienky, ktoré sú v jednotlivých rokoch premenlivé. Obidva tieto vplyvy majú objektívny charakter. Prírodné podmienky, v ktorých hospodária poľnohospodárske subjekty, možno lepšie alebo horšie využívať, lepšie alebo horšie sa im prispôbovať, no možno ich meniť so značnými ťažkosťami a pritom spravidla s vynaložením vysokých nákladov.

Osobitne treba prihliadnuť na intenzitu využívania pôdy ako výrobného faktora. Zvláštnosťou poľnohospodárskej výroby je, že výšku zisku musíme posudzovať aj na jednotku výmery. Vzhľadom k tomu, že jednotlivé plodiny majú rozdielne dlhé vegetačné obdobie, umožňujú niektoré plodiny (napr. viaceré druhy zeleniny) dosiahnuť dve úrody v jednom roku na tom istom pozemku (dvojúrodové systémy hospodárenia na pôde). To znamená, že aj nižšia rentabilita týchto plodín vo vzťahu k nákladom, umožňuje dosiahnuť porovnateľnú, resp. vyššiu rentabilitu (a zároveň intenzitu) na jeden hektár. Aj keď nejde o rozhodujúce hľadisko, ide o možnosť, na ktorú treba v tejto súvislosti poukázať.

Poľnohospodárske podniky hospodária aj v diferencovaných ekonomických podmienkach. Majú rozdielne vybavenie majetkom, pracovníkov s rozličnou kvalifikačnou

a profesnou úrovňou, rozdielnu štruktúru finančného krytia aktív s príslušným dosahom na úroveň nákladov, atď. Aj keď sa z hľadiska jednotlivých podnikov javia v každom období jestvujúce ekonomické podmienky ako objektívny faktor pôsobiaci na dosahovanú rentabilitu, nemožno ich úplne akceptovať, pretože sú vlastne istou kumuláciou dôsledkov rentability dosahovanej príslušným subjektom v minulých obdobiach. Vo všeobecnosti platí, že rozdielne ekonomické podmienky hospodárenia možno hodnotiť ako objektívne len z hľadiska podniku v danom roku. Posudzovanie zo širších hľadísk (napr. okres, kraj, región, republika) a z hľadiska dlhších časových období, reálne ekonomické podmienky sú výsledkom celkovej agrárnej politiky a majú teda subjektívny charakter.

Úroveň využívania prírodných a ekonomických podmienok predmetným podnikom, aj keď podstatne vplýva na dosahovanú rentabilitu, má jednoznačne subjektívny charakter.

V nadväznosti na uvedené príčiny, dosahujú jednotlivé poľnohospodárske subjekty rozdielnu úroveň rentability. V dôsledku toho treba posudzovať rentabilitu:

- z hľadiska dosahovania rentability výroby subjektov hospodáriacich v rozdielnych prírodných podmienkach,
- z hľadiska rozdielov medzi podnikmi hospodáriacimi v porovnateľných prírodných podmienkach.

Vplyv na rentabilitu výnosov z investícií majú okrem už uvedených skutočností aj jednotlivé sféry hospodárskej činnosti. (**Bielik, P., Zentková, I., Mináriková, E. 1992**) zisk poľnohospodárskych podnikov uvádzajú ako rozhodujúce kritérium ich hospodárskej činnosti. Tento sa stáva výslednicou ekonomického prostredia a schopnosti podnikového kolektívu využívať výrobné činitele tak, aby obstál v konkurenčnom boji na trhu. Zatiaľ čo rastlinná výroba sa javí ako ekonomicky významný faktor iba u poľnohospodárskych podnikov hospodáriacich v lepších a priemerných podmienkach, živočíšna výroba je značne stratovou a zisk produkuje iba v smere k horším výrobným podmienkam.

Pri praktickom vyjadrení rentability, zisk už sám o sebe umožňuje posúdiť kladnú alebo negatívnu (zápornú) rentabilitu (stratovosť) výroby. Platí tu nasledovná orientácia (**Zoborský, I. M. 2001**):

- zisk je rovný nule – výroba je na hranici rentabilnosti, pretože dosiahnuté výnosy sa rovnajú vynaloženým nákladom,

- zisk je väčší ako nula – výroba je rentabilná, produkcia je vyššia v porovnaní s nákladmi,
- zisk je menší ako nula – výroba je stratová (nerentabilná).

Rentabilitu v rámci poľnohospodárskeho podniku môžeme vyjadrovať na viacerých úrovniach ako *rentabilitu celkovej činnosti, poľnohospodárskej výroby, rastlinnej výroby, živočíšnej výroby, jednotlivých odvetví a komodít.*

Rentabilita sa dá vyjadriť (**Boreková, B. 1996**) ako:

- a) tvorba zisku, ktorý je implicitným výnosom získaným z titulu:
 - vynaložených výrobných faktorov
 - využitia vlastných prírodných zdrojov (rentový výnos)
 - získaného čistého nájomného z prenajatého kapitálu
- b) odmena za riziko podnikania, ktoré môže vzniknúť v dôsledku:
 - platobnej neschopnosti
 - čistého rizika spojeného s investovaním do investícií
 - realizácie inovácií

Rentabilita sa vyjadruje (**Gurčík, L. 2004**) ako *pomer dosiahnutého efektu k prostriedkom vynaloženým na dosiahnutie tohto efektu. Je to finančná kategória, ktorá charakterizuje výnos z podnikania za určité obdobie ako pomer výsledku hospodárenia (najčastejšie) kapitálu.*

Tržby sa charakterizujú ako rozhodujúci faktor tvorby zisku (**Bielik, Gurčík, Dvořák, Blcháč 2002**). Taktiež sa na tržby pozeráme ako na rozhodujúci zdroj financovania podniku. Slúžia k úhrade nákladov a zaistenia reprodukcie výrobných faktorov ako aj k úhrade daní a iných prevádzkových potrieb podniku.

V súvislosti s tržbami používame ukazovateľ rentabilita tržieb, ktorá charakterizuje trhovú úspešnosť podniku. Vyjadruje, koľko zisku vyprodukovala firma na jednu korunu tržieb. V časovom porovnaní môžeme vidieť progresívnu alebo regresívnu tendenciu. Ak hodnota ukazovateľa klesá, alebo je nižšia ako u konkurenta, znamená to, že podnik dosahuje nižšie realizačné ceny, resp. má vyššie výrobné náklady alebo obidva faktory pôsobiace súčasne.

1. hrubé tržby – predstavujú súhrn zaplatených faktúr vydaných v priebehu vykazovaného obdobia

2. čisté tržby – sú hrubé tržby znížené o odpisy vo výške hodnoty vráteného tovaru, respektíve znížené o zľavu vyplývajúcu z množstevného rabatu

Faktory vplývajúce na hospodársky výsledok môžeme rozdeliť do dvoch základných skupín:

- vonkajšie
- vnútorné

Medzi vonkajšie faktory zaraďujeme ekonomické nástroje, ktorých vplyv na veľkosť zisku je objektívny, pretože ich pôsobenie nie je závislé od kvality a činnosti manažmentu. Patria sem predovšetkým ceny, dotácie, dane a všetky odvody súvisiace, ostatné nástroje, ktoré súvisia so zmenami.

Vnútorné faktory sú subjektívneho charakteru a dajú sa v rámci podniku ovplyvňovať. Medzi ne môžeme zahrnúť veľkosť výrobnnej produkcie, tržby, výnosy, hospodárnosť výrobného procesu, produktivitu práce, počet pracovníkov vo výrobnom procese a úroveň odmeňovania.

2 CIEĽ BAKALÁRSKEJ PRÁCE

Cieľom predkladanej práce je zhodnotiť rentabilnosť rastlinnej výroby, konkrétne plodín pšenice, jačmeňa, repky ozimnej, kukurice na zrno a cukrovej repy v podnikateľskom subjekte PD Veľký Ďur počas troch rokov 2005 až 2007.

Budeme sledovať nákladové položky a výnosy podľa jednotlivých plodín, ako základ pre posúdenie ich ekonomiky a určenie svojho podnikateľského zámeru na jednotlivé obdobia.

Záverečnou úlohou bakalárskej práce je návrh na využitie poznatkov pre zvýšenie t/ ha úrod v danom podniku.

Vlastná práca bude rozdelená na štyri problémové okruhy:

- všeobecná charakteristika sledovaného subjektu,
- hlbšie analyzovanie ukazovateľov vplyvujúcich na dosiahnuté výsledky podniku,
- porovnanie rentability jednotlivých plodín,
- stručná formulácia návrhov, možných opatrení, ktoré by pomohli zvýšiť rentabilitu sledovaného subjektu.

3 METODIKA PRÁCE A MATERIÁL

3.1 Charakteristika použitého materiálu

Informácie, ktoré budú použité v bakalárskej práci získame z pohovoru s pracovníkmi poľnohospodárskeho podniku a z poskytnutých údajov o nákladoch a výnosoch poľnohospodárskych výrobkov na PD Veľkom Ďure. Ďalším podkladovým materiálom budú údaje získané z prieskumov VÚEPP ako aj údaje poskytnuté Regionálnou poľnohospodárskou a potravinárskou komorou v Leviciach.

Pre vyjadrenie rentability v poľnohospodárskej výrobe poznáme niekoľko spôsobov (Zoborský, I. M., 2001). Jednak podľa veľkosti zisku alebo podľa pomeru zisku k určitým činiteľom, ktoré sa podieľali na zisku a ich spotrebu môžeme kvantifikovať.

Ukazovatele rentability môžu byť konštruované ako pomer zisku medzi jednotlivým výrobným činiteľom, napríklad pôda alebo ako pomer medzi ziskom a niekoľkými výrobnými činiteľmi.

V práci sa zameriame na sledovanie rentability podniku – PD Veľký Ďur. Budeme sledovať vývoj rentability v rastlinnej výrobe v priebehu rokov 2005, 2006 a 2007 s dotáciami a bez dotácie. Zameriame sa na pestovanie pšenice, jačmeňa, repky ozimnej, kukurice na zrno a cukrovej repy.

Práca bude pozostávať zo štyroch častí, pričom prvá časť bude zameraná na vymedzenie základných pojmov a uvedenie do problematiky úlohy a postavenia poľnohospodárstva v spoločnosti, charakteristiky podniku. V tejto časti budú vysvetlené pojmy ako výnosy, náklady, výsledok hospodárenia, investičná činnosť podniku, zdroje investovania a samotná rentabilita podniku.

Druhá časť bude zahŕňať pracovné postupy výroby jednotlivých komodít, spôsoby výpočtov rentability a metódy vyhodnotenia.

V ďalšej časti sa zameriame na opis konkrétneho poľnohospodárskeho družstva, jeho zaradenia z pohľadu prírodných podmienok, klimatických pomerov zrážkových a iných podmienok a jeho nákladov na pestovanie konkrétnych sledovaných plodín za jednotlivé roky, tržby a výnosy.

V záverečnej časti budú obsiahnuté výsledky výpočtov rentability rastlinnej výroby celkom, rentability výroby jednotlivých plodín, zhodnotenie dosiahnutých výsledkov a ich grafické znázornenie s popisom a interpretáciou dosiahnutých výsledkov. Na základe dosiahnutých výsledkov navrhne opatrenia pre zvýšenie rentability.

3. 2 Metódy analýzy rentability

Pre zistenie výroby rastlinnej výroby ako celku, ale aj jednotlivých plodín, budeme pracovať s konkrétnymi metódami analýzy, pričom budeme vychádzať z informácií poskytnutými vedením PD.

3. 2. 1 Metóda indexová

Táto metóda sa používa pri výpočte trendu vo vývoji jednotlivých ukazovateľov výroby, ktoré hodnotia dynamiku vplyvu jednotlivých činiteľov.

3. 2. 2 Metóda štatistická

Tento systém rentability vychádza z poznania konkrétnych údajov, kde sa sledované veličiny štatisticky spracujú a výsledky slúžia ako podklady pre túto metódu.

Na vyjadrenie rentability budeme v bakalárskej práci používať tieto vzťahy:

- **Rentabilitu jednotlivých plodín bez dotácií :**

$$R = \frac{\text{Zisk na jednotku produkcie}}{\text{VN na jednotku produkcie}} \times 100$$

- **Rentabilitu po zohľadnení dotácií:**

$$R = \frac{\text{Zisk na jednotku + dotácie na jednotku}}{\text{VN na jednotku}} \times 100$$

Na sledovanie výnosov, tržieb, zisku, priamych nákladov vynaložených na jednotlivé plodiny v sledovanom období použijeme nasledovné vzťahy:

Výnosy spolu = Σ Tržby spolu + dotácie od štátu + náhrady poisťovní

Výnosy z 1 ha = Výnosy spolu / výmera

Výnosy vrátane vnútnopodn. cien = Výnosy spolu / vnútnopodn. spotreba v SC

Výnosy s ocen. SC/ ha = Výnosy vrátane vnútnopod. SC / výmera

Tržby z 1 ha = Tržby spolu / výmera

Zisk = Výnosy spolu – Náklady spolu

Zisk, strata z 1 ha = Z, S celkom / výmera

Náklady na 1 tonu = Náklady spolu / celková úroda v tonách

Náklady na 1 ha = Náklady spolu / výmera

Priame náklady = Náklady spolu – celop. réžia – réžia RV – réžia mechanizácie – nájomné za daň z nehnuteľnosti

Úroda z 1 ha = celková úroda / výmera

4 VLASTNÁ PRÁCA

4.1 Charakteristika podnikateľského subjektu

Poľnohospodárske družstvo Veľký Ďur obhospodaruje prenajatú poľnohospodársku pôdu, pričom základným predmetom činnosti je poľnohospodárska výroba, ktorá pozostáva z rastlinnej a živočíšnej výroby. PD Veľký Ďur obhospodaruje pôdu v katastri obcí Veľký Ďur, Lok a Horný Pial.

História družstva siaha až do roku 1950, po rôznych premenách a to v rokoch 1976 a 1992 pokračuje naďalej ako stabilizovaný poľnohospodársky podnik.

V obchodnom registri je predmet činnosti družstva vymedzený v nasledovných činnostiach:

- družstvo hospodári na združenej, prenajatej, prípadne iným spôsobom nadobudnutej poľnohospodárskej a lesnej pôde, vodnej ploche,
- výmera obhospodarovanej poľnohospodárskej a lesnej pôdy sa eviduje každoročne podľa stavu vykazovaného ústavu Geodézie k 1. 1. príslušného roku,
- základným predmetom činnosti je poľnohospodárska výroba, t. j. rastlinná a živočíšna výroba všetkých druhov a odvetví v súlade s výrobnými a ekonomickými podmienkami,
- družstvo finalizuje poľnohospodársku produkciu vo vlastných výrobných zariadeniach, vykonáva predovšetkým:
 - spracovanie a balenie poľnohospodárskych výrobkov a osív poľnohospodárskych plodín,
 - porážky hovädzieho dobytku ošípaných z vlastných zdrojov vo vlastných zariadeniach a ich jatočnú a konzumnú úpravu,
 - výrobu mäsových výrobkov z vlastnej produkcie,
 - spracovanie mlieka na konzumné účely,
 - vykonáva obchodnú činnosť vo vlastných obchodných zariadeniach vrátane, pohostinských, v ktorých predáva aj vlastnú produkciu a výrobky,
- družstvo vykonáva zahraničnoobchodnú činnosť v súlade s platnými predpismi,
- družstvo vykonáva pre zabezpečovanie potrieb vlastnej prevádzky, potrieb svojich členov a zamestnancov, ako aj ostatných občanov aj nepoľnohospodársku činnosť a poskytuje tieto služby:

- opravy poľnohospodárskych , dopravných strojov a zariadení všetkých stupňov vrátane mechanizácie živočíšnej výroby,
- ťažba piesku a výroba stavebných materiálov,
- v rámci poskytovania služieb členom, zamestnancom a občanom vykonáva za úplatu dopravu materiálov, poľné práce, stavebné práce, požičiavanie stavebných strojov a zariadení pre zabezpečenie ich potrieb.

Poľnohospodárske družstvo Veľký Ďur hospodári v podmienkach kukuričnej výrobnjej oblasti. V súčasnosti obhospodaruje 2630 hektárov poľnohospodárskej pôdy z toho 2625 ha ornej pôdy.

4. 1. 1 Prírodné podmienky

Klimatické pomery – vyjadrujú dlhoročný režim počasia, ktorý je charakterizovaný pre určitú oblasť. PD Veľký Ďur sa nachádza v klimatickej oblasti teplej, suchej s miernou zimou a dlhším slnečným svitom.

Zrážkové pomery – vo vegetačnom období sú najbohatšie na zrážky mesiace apríl, máj a jún, najmenej zrážok je v septembri. V apríli v roku 2005 priemerný úhrn zrážok dosiahol 92 mm, v máji toho istého roku to bolo 45mm. V apríli v roku 2006 bol priemerný úhrn zrážok 29 mm, v máji toho istého roku 94 mm. Najmenej zrážok je v septembri priemerný úhrn v roku 2005 bol 60 mm a v roku 2007 to bolo 14 mm.

Fenologické pomery – Hospodársky obvod patrí ku skorším oblastiam v rámci celku Podunajskej nížiny z fenologického hľadiska.

Priemerný dátum fenologických fáz poľných plodín a niektorých iných rastlín je nasledovný:

- začiatok jarých poľných prác.....11. marec
- začiatok sadenia neskorých zemiakov.....11. apríl
- začiatok kvitnutia jablone.....26. apríl
- začiatok žatvy ozimnej raže.....8. júl
- začiatok žatvy ovsa.....27. júl
- začiatok sejby ozimnej raže.....24. september

Reliéf územia – hospodársky obvod sa nachádza na Hronskej pahorkatine, ktorá patrí do Podunajskej nížiny. Vertikálna členitosť skúmaného územia súvisí s geomorfologickým vývinom terénu.

Podľa tvaru terénu väčšia časť poľnohospodárskej pôdy je rovinatá.

- plôch so sklonom 3 ° je okolo 30%
- mierne svahovité plochy so sklonom od 3 – 10 ° je okolo 50 %
- stredne svahovitých plôch so sklonom od 10 – 15 ° je približne 15 %
- silne svahovitých plôch so sklonom nad 15 ° je okolo 5 %

Priestorová expozícia je prevažne východná menej južná a v malej miere južná, príp. západná.

Z geomorfologického hľadiska prihliadnime na územie podľa nadmorskej výšky, ktorá sa pohybuje od 165 – 210 m n. m.

Zdroj: PD Veľký Ďur

4. 2 Organizačná a zamestnanecká štruktúra

Poľnohospodárske družstvo Veľký Ďur má ustálenú organizačnú štruktúru. Táto štruktúra bola vytvorená a je prispôbená štruktúre výroby. Hlavné úseky takejto štruktúry organizácie sú:

- úsek rastlinnej výroby
- úsek živočíšnej výroby
- úsek pomocnej výroby (technických služieb)
- ekonomický úsek

V podniku je v súčasnosti zamestnaných 63 stálych zamestnancov, z toho 13 technicko – hospodárskych pracovníkov (THP). To znamená, že na 100 hektárov poľnohospodárskej pôdy pripadá 2, 4 pracovníka.

4. 3 Živočíšna výroba

Kŕmne obilniny sú určené na spotrebu pre vlastnú farmu ošípaných na stredisku Horný Pial s kapacitou 3 000 ks ošípaných. Farma s uzavretým obratom stáda produkuje v nových moderných technológiách. Súčasťou farmy je aj rozmnožovací chov plemena ošípaných Biela ušľachtilá.

Podľa poskytnutých údajov v roku 2006 vykázala živočíšna výroba na PD Veľký Ďur stratu vo výške 2 371 000 Sk. Pod tento negatívny výsledok sa podpísal pokles nákupných cien jatočných ošípaných.

4. 4 Rastlinná výroba

Znaky výrobných procesov rastlinnej výroby sú (Paška, Ľ. 2004):

- *biologický charakter rastlinnej výroby,*
- *pôda ako základný produkčný faktor v poľnohospodárstve,*
- *časový nesúlad medzi výrobnou a pracovnou dobou,*
- *závislosť od prírodných a klimatických podmienok,*
- *rastlinná výroba má plošný charakter,*
- *výrobné procesy v rastlinnej výrobe sú usporiadané paralelne,*
- *viacvýrobový charakter niektorých výrobných procesov rastlinnej výroby,*

4. 4. 1 Rastlinná výroba, úrody jednotlivých plodín

PD Veľký Ďur rastlinnú výrobu realizuje na poľnohospodárskej pôde o výmere 2630 ha. Z tejto plochy orná pôda predstavuje 2625 ha. Trvalo trávnaté porasty predstavujú 5, 11 ha. Najvýznamnejšie plodiny ktoré sa pestujú v rámci podniku sú:

- obilniny – pšenica mäkká ozimná, pšenica tvrdá ozimná, jačmeň ozimný, triticales, ovos nahý, raž, jačmeň jarný, kukurica na zrnó
- olejniny – repka ozimná, slnečnica ročná, ľan olejný
- strukoviny – hrach siaty
- okopaniny – cukrová repa

Najväčšiu výmeru z obilnín tvorí pšenica ozimná, ktorá sa pestuje prevažne na potravinárske účely, ale aj ako krmna pre vlastný chov ošípaných. Rovnako dobré výsledky sa dosahujú aj pri jej množení pre osivárske spoločnosti. Plocha, na ktorej sa pestuje predstavuje 800 až 1000 ha. Hektárové úrody sa dosahujú v priemere 6 ton a viac.

Z ozimín sa dobre darí aj ozimnému jačmeňu s priemernými úrodami nad 7 ton z hektára z výmery 150 až 200 ha ročne.

Z jarných obilnín zaberá popredné miesto pestovanie sladovníckeho jačmeňa s ročnou výmerou 400 až 500 ha s výbornými kvalitatívnymi parametrami.

V poslednom období stúpa záujem o pestovanie kukurice na zrno, ktorá sa sčasti využíva na kŕmne účely a prevažne aj ako energetická plodina na výrobu bioetanolu, ktorá sa pestuje na ploche viac ako 300 ha.

U olejnín najväčšiu výmeru predstavuje repka olejná s výmerou 500 až 600 ha s tradíciou úrod 3 t z ha.

Ľan olejný sa pestuje na priemyselné účely. V rokoch, keď dôjde k poškodeniu repky sa jej osev nahrádza aj slnečnicou, ktorej sa darí rovnako dobre. Veľmi dobré výsledky dosahujú aj v pestovaní hrachov, ktorých kvalita dosahuje pravidelne potravinárske parametre.

Predpokladom pre dobrú finálnu úpravu je pozberová úprava produktov, k čomu slúži kvalitná sušička na zrniny a olejninu, ako aj čističky obilnín a olejnín. Po kvalitnej úprave sa produkty uskladňujú vo vlastných skladovacích priestoroch.

Zdroj: (propagačný materiál PD Veľký Ďur)

Podľa poskytnutých údajov v PD Veľkom Ďure v sledovanom období rokov 2005 dosahoval zisk rastlinnej výroby 10 357 900 Sk, v roku 2006 to bolo 13 969 500 Sk a v roku 2007 zisk činil 8 829 000 Sk.

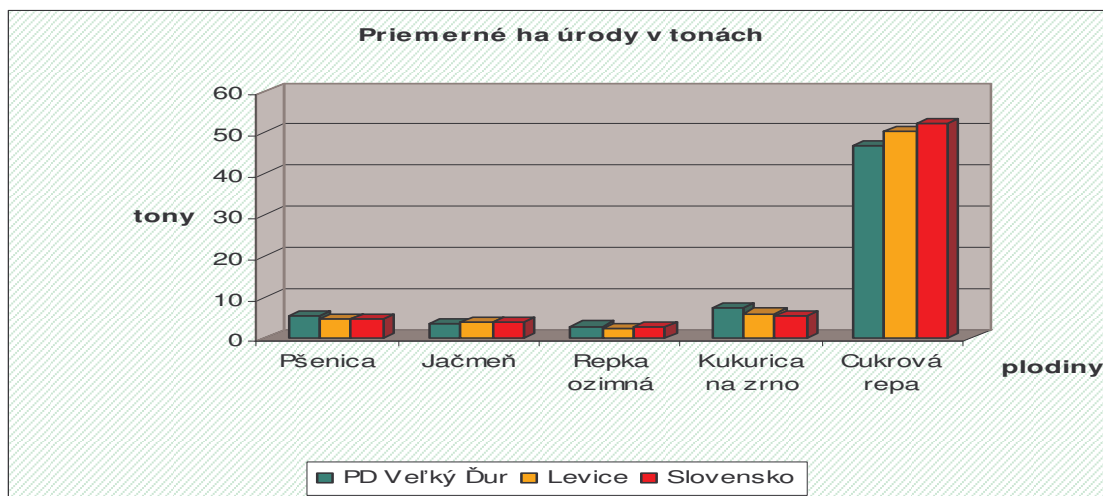
Tabuľka 1. Porovnanie priemerných ha úrod v tonách PD Veľký Ďur , okres Levice a spriemerované Slovensko za rok 2006

(kukuričná oblasť)

PLODINY	PD Veľký Ďur	Levice	Slovensko
Pšenica	5,3	4,61	4,52
Jačmeň	3,51	3,84	3,95
Repka ozimná	2,88	2,38	2,86
Kukurica na zrno	7,4	6,03	5,53
Cukrová repa	46,79	50,34	52,13

Zdroj: PD Veľký Ďur, Regionálna poľnohospodárska a potravinárska komora Levice a Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva v Bratislave - Vlastné náklady a výnosy v Sk na 1 ha a 1 tonu Slovensko

Graf 1. Porovnanie priemerných ha úrod v tonách PD Veľký Ďur , okres Levice a spriemerované Slovensko

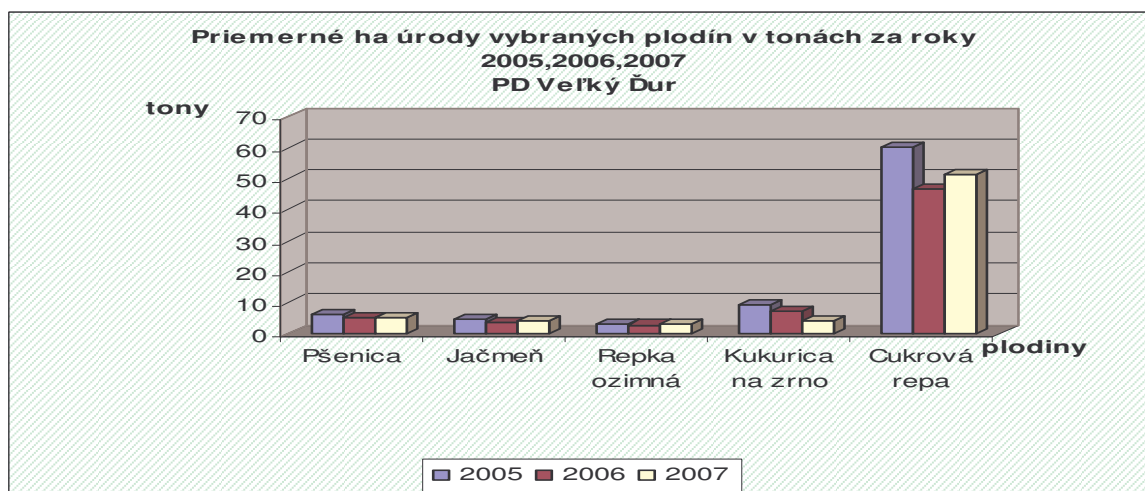

Tabuľka 2. Priemerné ha úrody vybraných plodín v tonách za roky 2005, 2006, 2007 na PD Veľký Ďur

Plodiny	Roky			Index 06/05 v %	Index 07/06 v %
	2005	2006	2007		
Pšenica	6,44	5,3	5,21	82,30	98,30
Jačmeň	4,76	3,51	4,34	73,74	123,65
Repka ozimná	2,96	2,88	2,97	97,30	103,13
Kukurica na zrno	9,3	7,4	4,24	79,57	57,30
Cukrová repa	60,1	46,79	51,49	77,85	110,04

Zdroj: PD Veľký Ďur a vlastné výpočty

Graf 2. Priemerné ha úrody vybraných plodín v tonách za roky 2005, 2006, 2007 na PD Veľký Ďur

Z uvedených prehľadov o dosiahnutých hektárových úrodách vybraných poľnohospodárskych plodín za roky 2005 – 2007 (vid'. tabuľka č. 1 a 2) možno konštatovať, že v sledovanom poľnohospodárskom podniku v porovnaní so Slovenskom ako aj okresom Levice podnik dosahuje nadpriemerné hektárové úrody. Výnimku tvoria len ojedinelé prípady u jačmeňa a kukurice, kde boli úrody poznačené dlhotrvajúcim suchom počas celej vegetácie r. 2006 a r. 2007. Nadpriemerné úrody plodín svedčia o vysokej intenzite výroby, čo si vyžaduje aj náročnú agrotechniku pestovania týchto plodín. Táto skutočnosť sa odráža aj v nákladovosti jednotlivých plodín, o čom sa zmienime v nasledujúcich kapitolách podrobnejšie.

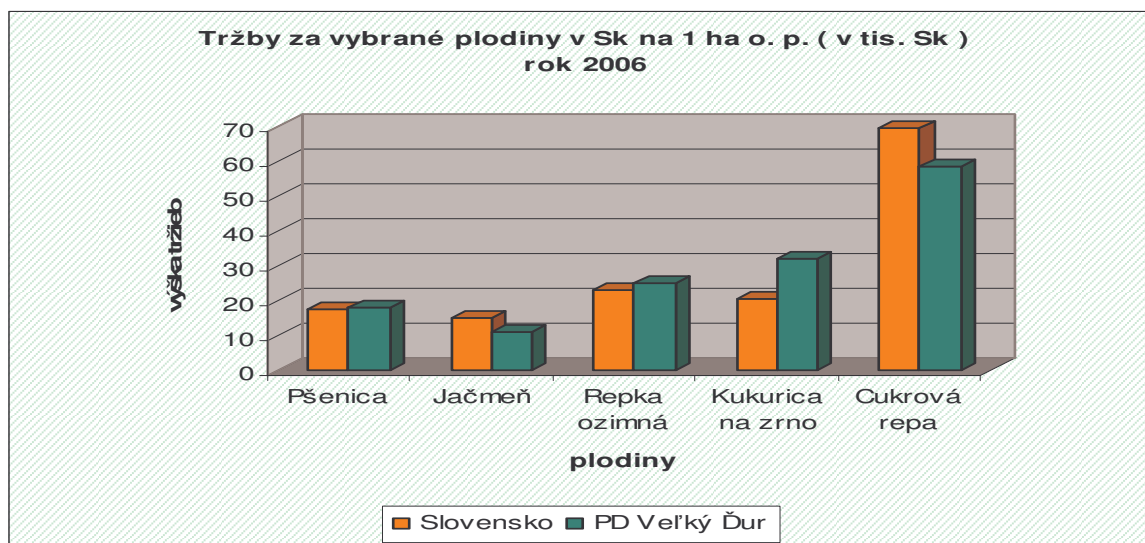
Tabuľka 3. Porovnanie tržieb za vybrané plodiny v Sk na 1 ha o. p. medzi PD Veľký Ďur a priemerovaným Slovenskom za rok 2006

v tis. Sk

PLODINY	Slovensko	PD Veľký Ďur
Pšenica	17,531	17,952
Jačmeň	15,105	10,783
Repka ozimná	22,876	24,745
Kukurica na zrno	20,211	32,187
Cukrová repa	69,725	58,635

Zdroj: PD Veľký Ďur a Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva v Bratislave - Vlastné náklady a výnosy v Sk na 1 ha a 1 tonu Slovensko

Graf 3. Porovnanie tržieb za vybrané plodiny v Sk na 1 ha o. p. medzi PD Veľkým Ďur a priemerovaným Slovenskom

Tabuľka 4. Tržby za vybrané plodiny v Sk na 1 ha o. p. v rokoch 2005, 2006, 2007

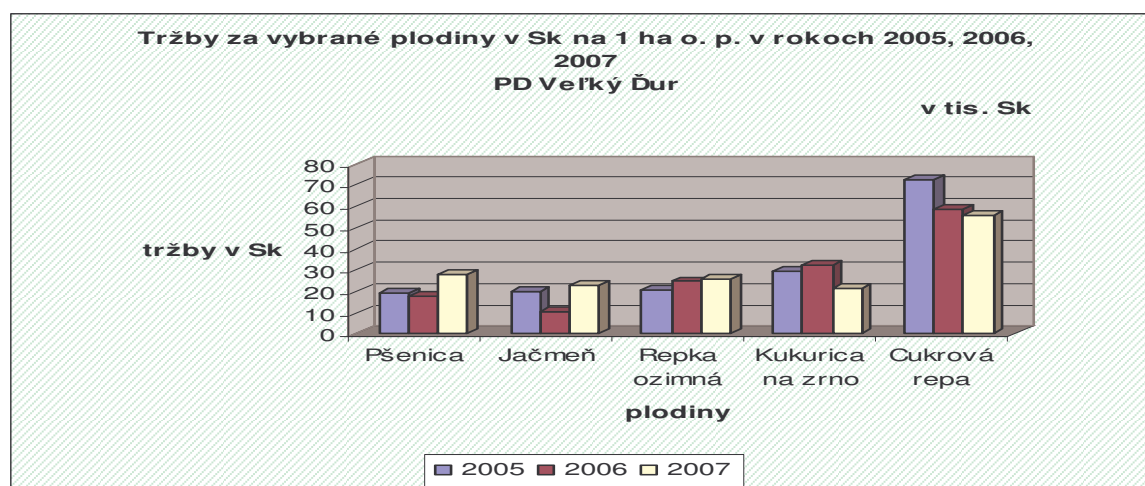
PD Veľký Ďur

v tis. Sk

Plodiny \ Roky	2005	2006	2007	Index 06/05 v %	Index 07/06 v %
Pšenica	19,049	17,95199	27,7865	94,24	154,78
Jačmeň	20,039	10,78326	22,60775	53,81	209,66
Repka ozimná	20,467	24,74512	25,66302	120,90	103,71
Kukurica na zrno	29,714	32,18747	21,66342	108,32	67,30
Cukrová repa	72,143	58,63508	55,62372	81,28	94,86

Zdroj: PD Veľký Ďur a vlastné výpočty

Graf 4. Tržby za vybrané plodiny v Sk na 1 ha o. p. v rokoch 2005, 2006, 2007

Pri hodnotení tržieb dosiahnutých z 1 ha zberovej plochy v sledovanom podniku vidíme výrazný nárast oproti ukazovateľu za Slovensko s výnimkou jačmeňa (viď. tabuľka č. 3 a 4). U jačmeňa pokles tržieb vyplýva z dôvodu zvýšenej plochy ozimného jačmeňa, ktorý sa tradične pestuje z dôvodu použitia na krmné účely pre vlastný chov ošípaných. Tým, že poľnohospodársky podnik pestuje približne 150 ha jačmeňa ozimného, u ktorého dosahuje nadpriemerné výsledky vzniká jeho prebytok, ktorý sa predáva ako krmny, čím skresľuje tržby za jačmeň celkom, nakoľko podnik sleduje kalkuláciu jačmeňa spolu. Celkové vyššie tržby z ha svedčia o dobrej kvalite produkcie, ako aj vyšších úrodách. Mierny pokles tržieb v porovnaní s celoslovenskou cenou je u cukrovej repy a to z dôvodu nevyváženého harmonogramu dodávok pre cukrovar v Trenčianskej Teplej, nakoľko v dôsledku predzásobenia cukrovaru vyorávkou repy už na začiatku septembra dochádza k poklesu úrody ako aj cukornatosti buliev, čo sa prejavilo aj v podiele tržieb, pričom cukrovar na rozdiel od predchádzajúcich rokov upustil od príplatkov za predzásobenie.

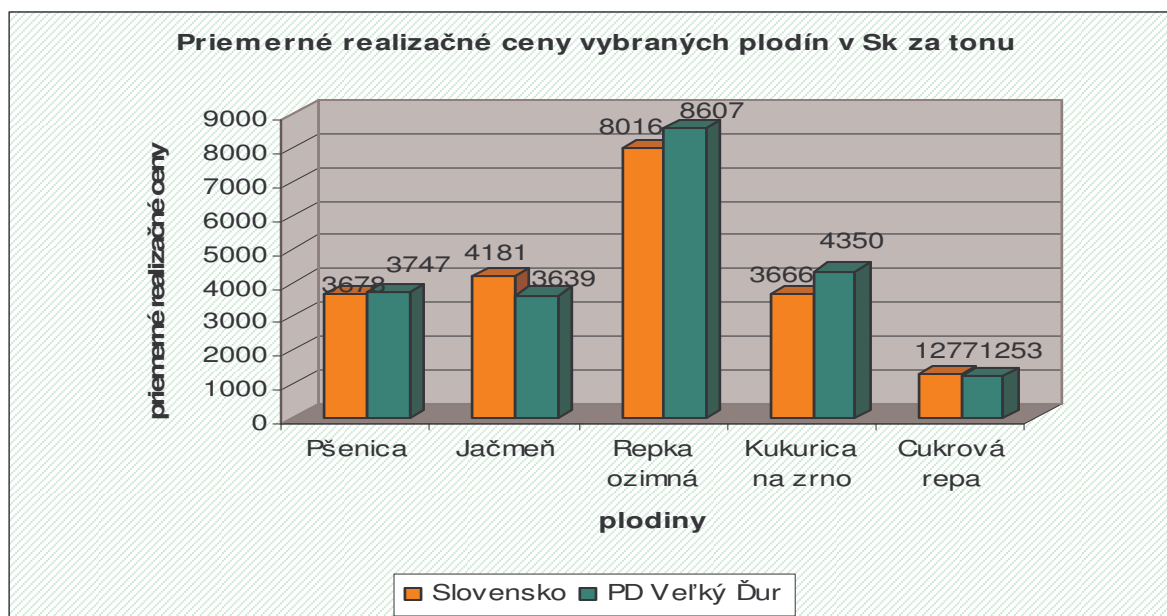
Tabuľka 5. Porovnanie priemerných realizačných cien vybraných plodín v Sk za tonu za rok 2006 na priemerovanom Slovensku a PD Veľkom Ďure

za rok 2006

PLODINY	Slovensko	PD Veľký Ďur
Pšenica	3678	3747
Jačmeň	4181	3639
Repka ozimná	8016	8607
Kukurica na zrno	3666	4350
Cukrová repa	1277	1253

Zdroj: PD Veľký Ďur a Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva - Vlastné náklady a výnosy v Sk na 1 ha a 1 tonu Slovensko

Graf 5. Porovnanie priemerných realizačných cien vybraných plodín v Sk za tonu za rok 2006 na priemerovanom Slovensku a PD Veľkom Ďure

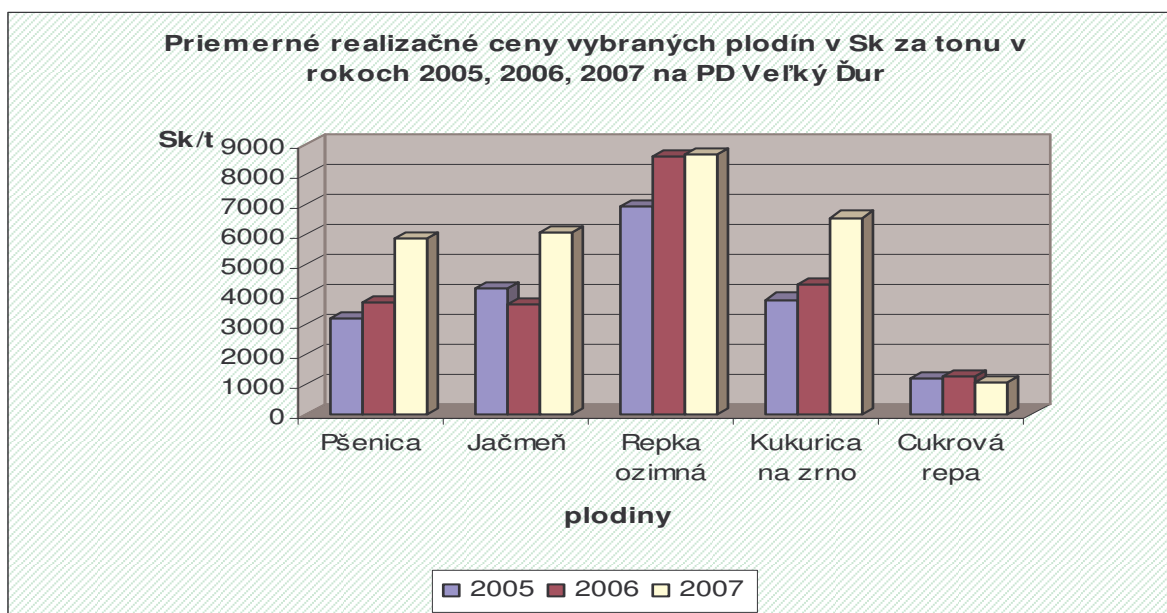

Tabuľka 6. Priemerné realizačné ceny vybraných plodín v Sk za tonu v rokoch 2005, 2006, 2007 PD Veľký Ďur

Plodiny	Roky			Index 06/05 v %	Index 07/05 v %
	2005	2006	2007		
Pšenica	3198	3747	5893	117,17	184,3
Jačmeň	4207	3639	6058	86,50	144,0
Repka ozimná	6920	8607	8649,4	124,38	125,0
Kukurica na zrno	3831	4350	6563	113,55	171,3
Cukrová repa	1200	1253,2	1080,4	104,43	90,03

Zdroj: PD Veľký Ďur a vlastné výpočty

Graf 6. Priemerné realizačné ceny vybraných plodín v Sk za tonu v rokoch 2005, 2006, 2007 PD Veľký Ďur

Vývoj realizačných cien je adekvátny vývoju tržieb na hektár, pretože priamo odráža ich skutočný nárast s výnimkou spomínaného jačmeňa v roku 2006 a to z rovnakých dôvodov. Podstatný je nárast realizačných cien práve v roku 2007, kde sa prejavil nedostatok obilnín v rámci svetových zásob, ako aj enormný nárast výroby bioetanolu, ako energetického biopaliva za náhradu ropných produktov. Svedčí o tom aj index 2007/ 2005 u všetkých druhov obilnín pšenica 184, 3, jačmeň 144, 0, kukurica na zrno 171, 3 (vid'. tabuľka č. 5 a 6). Mierny pokles realizačnej ceny cukrovej repy vychádza z postupného znižovania nákupných cien cukrovej repy v rámci celej Európskej únie s cieľom znížiť výrobu cukru vo všetkých členských krajinách. Nemalú mieru na zvyšovaní realizačných cien produktov rastlinnej výroby má aj ich dosahovaná kvalita, čo jasne poukazuje na množstvo intenzifikačných faktorov, ktoré vstupujú do výrobného procesu či sa jedná o výživu a hnojenie rastlín, ako aj ochranu proti chorobám a škodcom. Preto práve tieto faktory odrážajúce spotrebu osív, hnojív a agrochemikálií zohrávajú významnú rolu v úrovni nákladovosti na jednotlivé plodiny a tak priamo ovplyvňujú rentabilitu ich pestovania. Pri dodržaní vysokej agrotechnickej úrovni v pestovaní poľnohospodárskych plodín možno všeobecne konštatovať, vychádzajúc z analýzy nákladovosti a rentability jednotlivých plodín, že väčšina plodín v sledovaných rokoch dosahuje mínusovú rentabilitu s výnimkou roku 2007. Túto situáciu spôsobuje najmä neustály rast cien vstupov (hnojív, osív, chémie) a na druhej strane pomerne častý výskyt

nepriazne počasia, keď v posledných rokoch dochádza k trvalému nedostatku vlhky a nárastu extrémnych teplôt, čo v skutočnosti znižuje hektárové úrody a rovnako ovplyvňuje nemalou mierou rentabilitu rastlinnej výroby všeobecne. Z prehľadu ukazovateľov rentability vybraných plodín bez dotácií je to vierohodné vo všetkých troch sledovaných rokoch (vid'. tabuľka č. 8 a 9). Výrazne je to u jačmeňa a v roku 2007 aj u kukurice, ktorá na rozdiel od iných rokov v dôsledku neskorého jesenného sucha utrpela najväčší výpad v produkcii. Z uvedenej analýzy nákladovosti jednoznačne vyplýva skutočnosť, že agrárne dotácie majú svoje opodstatnenie v celom európskom spoločenstve, pretože výrazným spôsobom zabezpečujú aspoň čiastočnú ekonomickú stabilizáciu tohto odvetvia. Jasne o tom svedčia aj údaje z tabuliek o porovnaní rentability s dotáciou a bez dotácie na sledovanom poľnohospodárskom podniku Veľký Ďur (vid'. tabuľka č. 10, 11 a 12).

Tabuľka 7. **Rentabilita v celej rastlinnej výrobe na PD Veľký Ďur**

Ukazovateľ	roky		
	2005	2006	2007
Výnosy spolu	78 373 000	77 481 000	89 392 000
Náklady spolu	68 015 100	63 511 500	80 563 000
ha spolu	2 552,78	2 657,81	2 574,58
Zisk na 1 ha	4 057,498	5 256,019	3 429,297
Náklady na 1 ha	26 643,54	23 896,18	31 291,71
Rentabilita RV v %	15,23	22,00	10,96

Zdroj: PD Veľký Ďur a vlastné výpočty

Z tabuľky č. 7 vyplýva, že rentabilita celej rastlinnej výroby v sledovanom poľnohospodárskom podniku dosahovala v roku 2005 15,23%, v roku 2006 dosahovala 22,00% a v roku 2007 to bolo 10,96%.

Tabuľka 8. Rentabilita vybraných plodín bez dotácie za roky 2005, 2006, 2007 na

PD Veľký Ďur

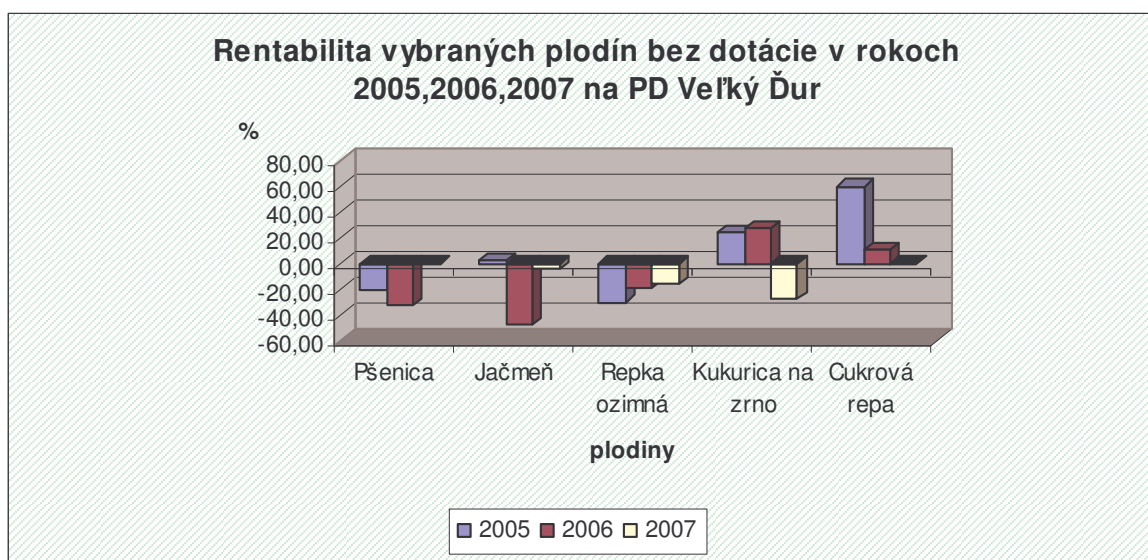
v %

Plodiny	2005	2006	2007	Index 06/05 v %	Index 07/06 v %
Pšenica	-21,09	-32,36	-0,62	1,53	0,02
Jačmeň	2,65	-47,12	-3,55	-17,76	0,08
Repka ozimná	-29,97	-19,74	-15,98	0,66	0,81
Kukurica na zrno	24,02	27,87	-27,49	1,16	-0,99
Cukrová repa	60,05	11,28	-0,43	0,19	-0,04

Zdroj: PD Veľký Ďur a vlastné výpočty

Graf 7. Rentabilita vybraných plodín bez dotácie za roky 2005, 2006, 2007 na

PD Veľký Ďur

Tabuľka 9. Rentabilita vybraných plodín s dotáciou za roky 2005, 2006, 2007 na PD

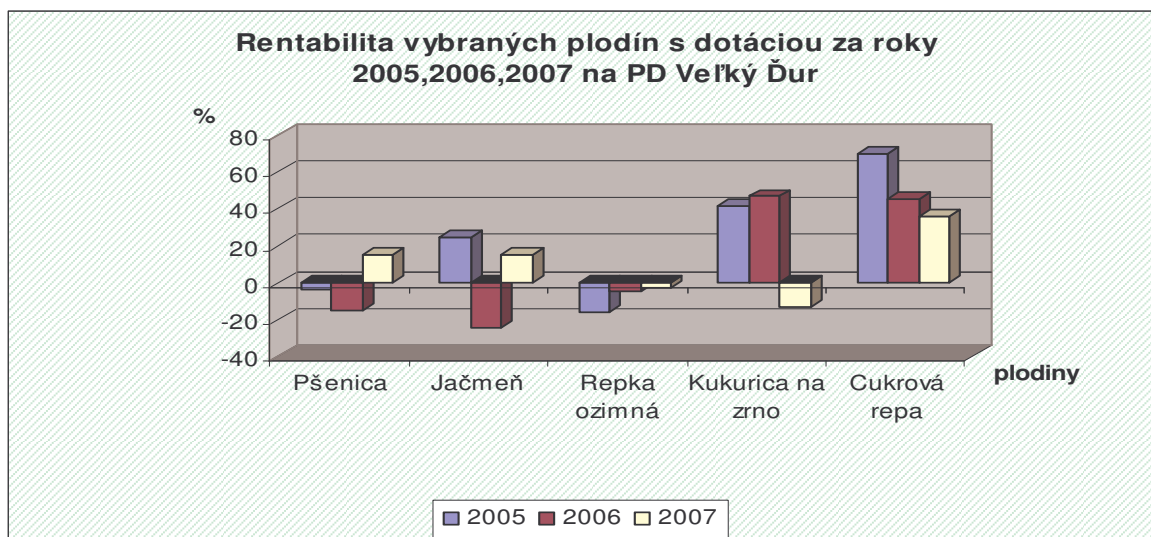
Veľký Ďur

v %

Plodiny	2005	2006	2007	Index 06/05 v %	Index 07/06 v %
Pšenica	-3,52	-14,49	15,44	4,12	-1,07
Jačmeň	24,36	-23,95	15,58	-0,98	-0,65
Repka ozimná	-15,80	-4,60	-2,43	0,29	0,53
Kukurica na zrno	41,91	46,91	-12,98	1,12	-0,28
Cukrová repa	69,55	45,68	35,82	0,66	0,78

Zdroj: PD Veľký Ďur a vlastné výpočty

Graf 8. Rentabilita vybraných plodín s dotáciou za roky 2005, 2006, 2007 na PD Veľký Ďur

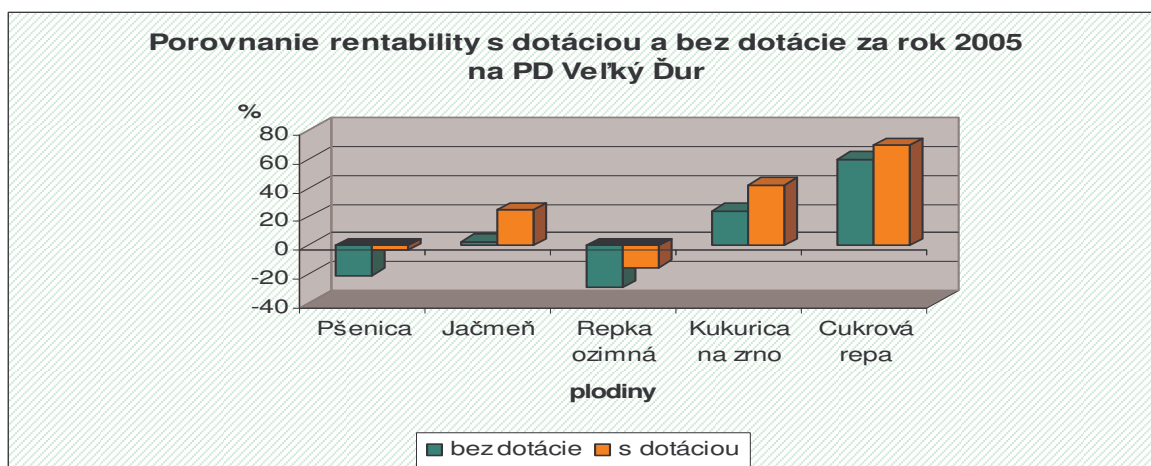

Tabuľka 10. Porovnanie rentability s dotáciou a bez dotácie za rok 2005 na PD Veľký Ďur v %

Plodiny	bez dotácie	s dotáciou
Pšenica	-21,09	-3,52
Jačmeň	2,65	24,36
Repka ozimná	-29,97	-15,80
Kukurica na zrna	24,02	41,91
Cukrová repa	60,05	69,55

Zdroj: PD Veľký Ďur a

Graf 9. Porovnanie rentability s dotáciou a bez dotácie za rok 2005 na PD Veľký Ďur

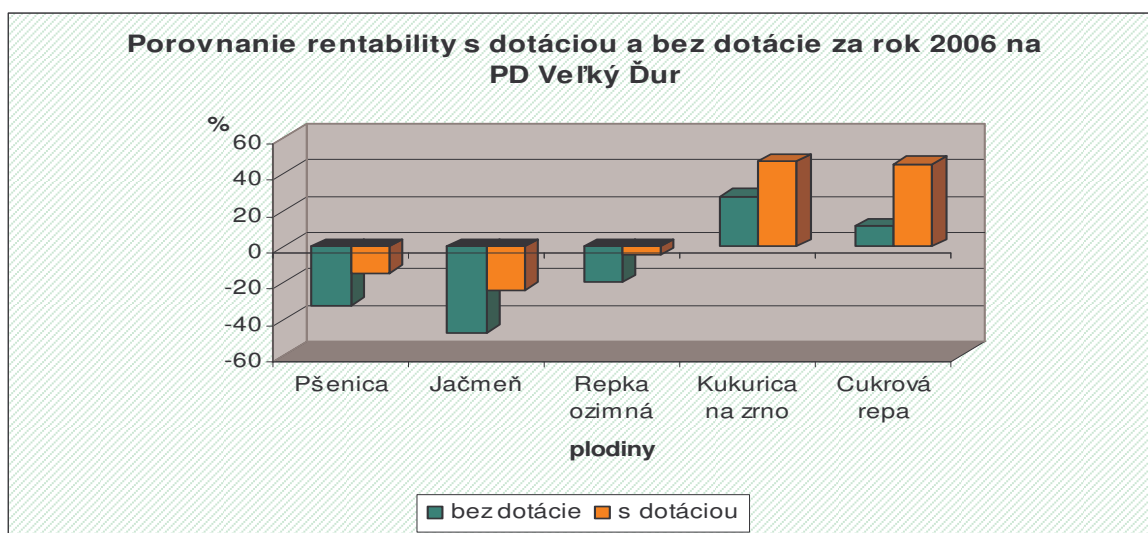

Tabuľka 11. Porovnanie rentability s dotáciou a bez dotácie za rok 2006 na
PD Veľký Ďur v %

Plodiny	bez dotácie	s dotáciou
Pšenica	-32,36	-14,49
Jačmeň	-47,12	-23,95
Repka ozimná	-19,74	-4,60
Kukurica na zrno	27,87	46,91
Cukrová repa	11,28	45,68

Zdroj: PD Veľký Ďur a vlastné výpočty

Graf 10. Porovnanie rentability s dotáciou a bez dotácie za rok 2006 na
PD Veľký Ďur

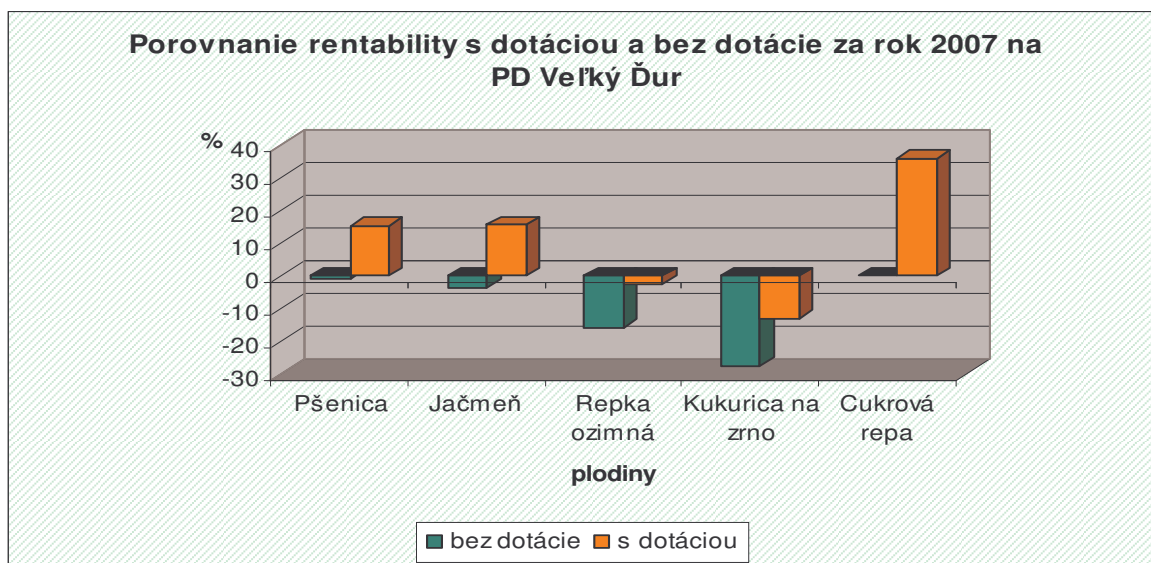

Tabuľka 12. Porovnanie rentability s dotáciou a bez dotácie za rok 2007 na
PD Veľký Ďur v %

Plodiny	bez dotácie	s dotáciou
Pšenica	-0,62	15,44
Jačmeň	-3,55	15,58
Repka ozimná	-15,98	-2,43
Kukurica na zrno	-27,49	-12,98
Cukrová repa	-0,43	35,82

Zdroj: PD Veľký Ďur a vlastné výpočty

Graf 11. Porovnanie rentability s dotáciou a bez dotácie za rok 2007 na PD Veľký Ďur

5 NÁVRH NA VYUŽITIE POZNATKOV

Vychádzajúc zo skutočnej analýzy rentability pestovania vybraných základných poľnohospodárskych plodín na poľnohospodárskom družstve Veľký Ďur za roky 2005 – 2007 sme spoločne s vedením družstva dospeli k návrhom opatrení. Tieto odporúčame zaviesť ako faktory na zvýšenie rentability výroby pestovania plodín.

Pre zvýšenie t / ha úrod v rastlinnej výrobe je potrebné:

- využiť možnosti listových analýz v priebehu vegetácie rastlín ako základ pre možnosti precízneho hnojenia
- v záujme lepšieho využitia zimnej vlhky a predchádzaniu vlhkového deficitu zvážiť možnosti minimalizácie zásahov do pôdy pred sejbou plodín
- v rámci využitia európskych fondov prehodnotiť rekonštrukciu závlahového hospodárstva na výmere cca 300 ha z miestnej vodnej nádrže, ktorá je vo vlastníctve HYDROSU Levice s využitím pre pestovanie jarných plodín
- pre zlepšenie kvality režimu ornej pôdy zakúpiť potrebnú techniku na prevzdušňovanie ornice spôsobom podrývania
- v dôsledku prevládajúcich kyslých dažďov venovať maximálnu pozornosť rozborom pôdy a na ich základe upravovať pH pôdy

Pre zníženie nákladov v rastlinnej výrobe je potrebné:

- efektívnejšie využívať zakúpenú modernú techniku
- modernizovať zastaralý traktorový park za vysokovýkonné nové traktory s nižšou spotrebou pohonných hmôt
- prehodnotiť dopravu nákladných áut a obmedziť za vysokotonážne traktorové prívesy (pokles nákladov na cestnú daň a zákonné poistné)
- za účelom znižovania režijných nákladov zvážiť ekonomický prenájom nevyužívaných priestorov
- zvýšiť podiel vlastného množenia osív a ich finálnej úpravy, nakoľko družstvo je držiteľom licencie na výrobu a množenie osív
- vhodnou voľbou odrôd olejnía a kukurice zabezpečiť ich kvalitnejšie dozrievanie a vyššiu vlastnosť uvoľňovania vody s cieľom minimalizovať dobu sušenia, a tým znižovať spotrebu energie

6 ZÁVER

V bakalárskej práci sme sa zamerali na vyhodnotenie ekonomiky pestovania vybraných plodín počas troch rokov (2005 – 2007) v poľnohospodárskom družstve Veľký Ďur. Východzími činiteľmi boli vlastné náklady na jednotlivé plodiny podľa druhov a rokov vid'. prílohy č. 1, 2 a 3.

V práci sme pri výpočtoch rentability použili ukazovatele priamych nákladov, do ktorých sú zahrnuté všetky náklady na osivá, hnojivá, agrochemikálie, pohonné hmoty, spotreba energie (plyn na sušičke a elektrická energia), náklady na zber (zber sa prevádza externými poskytovateľmi týchto služieb). Ďalej sme do priamych nákladov započítali aj náklady na poistenie plodín (poškodenie víchricou, ľadovcom a požiarom).

- Porovnávali sme ukazovateľ vlastných nákladov na 1 ha celkom, z ktorých sa dá všeobecne konštatovať, že v porovnaní so Slovenskom sledovaný podnik vykazuje vyššie náklady ako Slovensko s výnimkou kukurice a cukrovej repy, kde nie sú v položke spotreba hnojív vlastné vyrobené hnojivá, nakoľko poľnohospodárske družstvo Veľký Ďur nechová hovädzí dobytok iba ošípané, kde je bezpodstielkový ustajňovací spôsob, pri ktorom nevzniká maštalný hnoj.
- Keď sme však prepočítali ukazovatele spotreby osív, hnojív a agrochemikálií za rok 2006 na ha pestovanej plochy jednotlivých plodín vychádzajú vyššie náklady jednoznačne v prospech sledovaného podniku, čo je zdôvodnené vysokou intenzitou pestovania a pomerne vysokou obmenou kvalitných nakupovaných osív a úrovňou výživy a hnojenia. Pretože sa jedná o intenzifikačné faktory, ktoré výrazne ovplyvňujú výšku úrod a tým aj tržieb, možno to považovať za pozitívny efekt.
- V hodnotení môžeme za kladnú považovať aj skutočnosť, že družstvo dosahuje v priemerných hospodárskych rokoch dobré hospodárske výsledky s celkovou plusovou rentabilitou a s vysokou úrovňou priemerných mesačných miezd, ktoré v roku 2006 predstavovali 17 683,- Sk a v roku 2007 vzrástli na 21 060,- Sk.

Poľnohospodársky podnik podrobne sleduje všetky nákladové položky a výnosy podľa jednotlivých plodín ako základ pre posúdenie ich ekonomiky a určenie svojho podnikateľského zámeru na jednotlivé obdobia. Nakoľko podnik pracuje so 100 percentným zornením, považuje štruktúru rastlinnej výroby ako základ svojej ekonomiky.

Charakteristickou črtou pre tento podnik je aj to, že hospodári v troch obciach a na piatich hospodárstvach. Tu sú umiestnené skladové a pomocné hospodárstva vrátane farmy ošipovaných, ktoré si vyžadujú svoju stálu službu vrátane dennej a nočnej strážnej služby aj napriek tomu, že sú počas roka nepravidelne využívané. Náklady na túto prevádzku pomerne vysokou čiastkou zaťažujú režijné náklady podniku, ktoré sú rozvrhované každoročne podľa výmery jednotlivých plodín na každú z nich.

Rovnako podnik zamestnáva všetkých svojich pracovníkov celoročne, čo tiež vplýva na výšku mzdových nákladov. Táto skutočnosť vyplýva z dlhoročnej tradície podniku nakoľko sa jedná o najväčší právnický subjekt na území troch obcí, čím tento podnik plní aj sociálny charakter v obciach. S prihliadnutím na tieto skutočnosti nie je možné porovnávať celoslovenské údaje za rok 2006.

- PD Veľký Ďur v sledovanom období dosahoval nadpriemerné hektárové úrody vybraných plodín v porovnaní s levickým okresom a Slovenskom. Výnimkou sú len jačmeň a kukurica, ktoré vykazovali úrodu za rok 2006 3, 51 t.ha⁻¹ s kukurica na zrno 7, 4 t.ha⁻¹. Nižšie úrody boli spôsobené suchom počas celej vegetácie.
- Nárast realizačných cien v roku 2007 bol spôsobený dôsledkom nedostatku obilnín v rámci svetových zásob, enormným nárastom bioetanolu, ako energetického biopaliva za náhradu ropných produktov.
- Mierny pokles realizačnej ceny cukrovej repy z 1200 Sk/ t v roku 2005 na 1080, 4 Sk/ t v roku 2007 spôsobilo postupné znižovanie nákupných cien cukrovej repy v rámci celej Európskej únie, s cieľom znížiť výrobu cukru vo všetkých členských krajinách.
- Zvyšovanie realizačných cien produktov rastlinnej výroby je spôsobené aj kvalitou týchto produktov.

- Spotreba osív, hnojív a agrochemikálií zohráva významnú úlohu v úrovni nákladovosti na jednotlivé plodiny, a týmto priamo ovplyvňujú rentabilitu ich pestovania.
- Väčšina plodín v sledovaných rokoch dosahuje mínusovú rentabilitu, výnimkou je rok 2007. Rast cien vstupov, nepriazeň počasia spôsobujú znižovanie ha úrod a to ovplyvňuje mieru rentability rastlinnej výroby všeobecne.
- Z analýzy nákladovosti jednoznačne vyplýva skutočnosť, že agrárne dotácie majú svoje opodstatnenie v celom európskom spoločenstve, pretože významným spôsobom zabezpečujú aspoň čiastočnú stabilitu tohto odvetvia.

Z výsledkov bakalárskej práce vyplýva, že sledovaný podnik ktorý je zameraný na rastlinnú výrobu používa pomerne vysoké náklady na udržanie kvality pôdy, maximálne ošetrovanie a výživu pestovaných rastlín a do kvality osiva. Tieto fakty poukazujú na to, že sú to investície do základného výrobného faktora – pôdy a teda do budúcnosti.

Na celkový ekonomický vývoj poľnohospodárskych podnikov vplývajú aj také faktory, ktoré sa ťažko ovplyvňujú ako sú klimatické podmienky, celková situácia na trhu s pohonnými látkami a inými surovinami. Preto je veľmi dôležité, aby sa vyvíjali podmienky pre podnikanie v agrosektore tak, aby mohli podnikateľské subjekty obstáť na trhu a mali možnosť rozvoja vo všetkých oblastiach.

7 POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BIELIK, P. a kol.: Podnikovo hospodárska teória agrokomplexu. Vydala SPU v Nitre, 2001, s. 74 – 210. ISBN 80–7137–861-5.
2. BIELIK, P. – GURČÍK, Ľ. – DVOŘÁK, M. – BLCHÁČ, J.: Ekonomika podnikov. Vydala SPU v Nitre, 2002, s. 7 - 63, ISBN 80-8069-069-3.
3. BIELIK, P. – ZENTKOVÁ, I. – MINÁRIKOVÁ, E.: Zisk v ekonomickom rozvoji poľnohospodárskych podnikov, *Zemědělská ekonomika*, 8/1992
4. BLAAS, G.: Ciele a národné záujmy v tvorbe agrárnej politiky Slovenska v období pred vstupom do Európskej únie. In.: Výskumné práce (Zborník riešených prác v roku 1999), Vydanie prvé, VÚEPP Bratislava, 2000, str. 11 – 18, ISBN 80-8058-152-5.
5. BLAAS, G. a kol.: Náklady a výnosy poľnohospodárskych výrobkov v SR za rok 2006 v triedení podľa výrobných oblastí. VÚEPP Bratislava, 2007, s. 29 – 58, ISBN 978-80-8058-470-2. EAN 978 80 8058 470 2.
6. BOREKOVÁ, B. : Ekonomika poľnohospodárstva. VŠP Nitra, 1996, s. 120, ISBN 80-7137-335-4.
7. GURČÍK, Ľ.: Podnikateľská analýza a kontroling. Vydala SPU v Nitre, 2004. s. 65, ISBN 80-8069-449-4.
8. HONTYOVÁ, K. – LISÝ, J. – MAJDÚCHOVÁ, H.: Základy ekonómie a ekonomiky. Vydavateľstvo EKONÓM, 2005, s. 20 - 101, ISBN 80-225-1938-3.
9. CHARVÁTOVÁ, D.: Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova jako faktor podnikatelské úspěšnosti. In *Faktory podnikovej úspešnosti v podmienkach európskeho agrárneho trhu* [CD-ROM]. SPU v Nitre, 2005. ISBN 80-8069-615-2
10. KUZMA, F.: Agrárna politika a jej vplyv na výkonnosť poľnohospodárstva Slovenska, Habilitačná práca, SPU Nitra, s. 148.

11. obchodný register

12. PAŠKA, Ľ.: Manažment výroby. Vydala SPU v Nitre, 2004. s. 70, ISBN 80-8069-374-9.

13. VAROŠČÁK, J. – IZAKOVIČ, T. 2007. Strategické predpoklady plánovania zisku poľnohospodárskych podnikov.[online].[cit.2008-05-09], s. 29 – 30. Dostupné na internete:http://www.vuepp.sk/Studie_pdf/2007/123_Varoscak.pdf. ISBN 978-80-8058-457-3.

14. ZOBORSKÝ, I. M.: Ekonomika poľnohospodárstva. SPU Nitra, 2001, s. 178 – 187, ISBN 80-7137-941-7.

15. [http:// www.pdvelkydur.sk/?part=about](http://www.pdvelkydur.sk/?part=about)

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha č. 1 Kalkulácie rok 2005 na PD Veľký Ďur

Príloha č. 2 Kalkulácie rok 2006 na PD Veľký Ďur

Príloha č. 3 Kalkulácie rok 2007 na PD Veľký Ďur

Príloha č. 4 Vlastné náklady a výnosy v Sk na 1 ha a 1 tonu Slovensko

Príloha č. 5 Rastlinná výroba za Slovensko

PRÍLOHY

PRÍLOHY

Príloha č. 1

v tis. Sk					
ROK	2005				
PLODINA	Pšenica	Jačmeň	Repka ozimná	Kukurica na zrno	Cukrová repa
Výmera	822,78	464	450	245	293
Nakúpené osivá	1453	705	442	814	2255
Nakúpené hnojivá	4836	536	1507	692	851
Agrochemikálie	1928	1154	3523	389	3584
Služby ACHP	0	0	225	0	10
Ostatné výkony výrobnéj povahy	1475	1019	825	412	2137
Ostatné služby výrobnéj povahy	82	65	9	2	482
Základné mzdy	2987	1161	1728	916	1283
Zákonné odvody poisťovniam	1135	441	657	348	487
Poistenie plodín	672	465	1280	207	
Spotreba energie			9	587	
PHM	2257	1273	1234	672	804
Nájomné a daň z nehnuteľnosti	2137	1206	1170	637	762
Vlastné osivá	173	107			
Réžia mechanizácie	311	326			
Réžia rastlinnej výroby	337	300	602	37	381
Celopodniková réžia	283	402	399	157	171
NÁKLADY spolu	20066	9160	13610	5870	13207
z toho priame	16998	6926	11439	5039	11893
Úroda z 1 ha v t	6,44	4,76	2,96	9,3	60,10
Celková úroda v t	5300	2210	1331	2275	17610
Náklady na 1 t	4	4	10,23	2,58	0,75
Náklady na 1 ha	24	20	30,2	24	45
z toho priame	20,659	14,927	25,42	20,567	40,590
Predaj v tonách					
TRŽBY spolu	15673	9298	9210	7280	21138
Dotácie od štátu	3526	1988	1928	1050	1255
Náhrady poisťovní	161	105	321		
VÝNOSY spolu	19360	11391	11459	8330	22393
Vnútropodniková spotreba v SC					
Vnútropodniková spotreba v real.C					
Tržby z 1 ha	19,049	20,039	20,467	29,714	72,143
Výnosy z 1 ha	24	24,550	25,464	34	76,4
Výnosy vrátane vnútrop. SC	19360	11391	11459		22393
Výnosy spolu vrátane real.c.				8330	
Výnosy s ocenením SC/ha	24	24,550	25,5	0	76,4
Výnosy s ocenením v real. C./ ha		0	0	34	0
ZISK +, STRATA -, celkom	-706	2231	-2151	2460	9186
ZISK, STRATA z 1 ha	-1	4,8	-4,78	10,04	31,35
Rentabilita v %	-3,52	24,4	-15,8	41,9	69,55

Zdroj: Kalkulácie PD Veľký Ďur

v tis. Sk					
ROK	2006				
PLODINA	Pšenica	Jačmeň	Repka ozimná	Kukurica na zrno	Cukrová repa
Výmera	806,15	549,37	539,46	335,41	237,23
Nakúpené osivá	1331	722	693	1238	1602
Nakúpené hnojivá	4308	414	2837	473	863
Agrochemikálie	2377	1088	3520	891	3579
Služby ACHP			244	502	
Ostatné výkony výrobnéj povahy	1237	857	814	166	1784
Ostatné služby výrobnéj povahy	-86	-9	0	353	564
Základné mzdy	3386	2174	2102	1457	1147
Zákonné odvody poisťovniam	1286	826	798	74	435
Poistenie plodín	603	370	1233	267	
Spotreba energie				100	400
PHM	2083	1419	1394	867	612
Nájomné a daň z nehnuteľnosti	2096	1427	1401	871	616
Vlastné osivá	222	155		0	
Réžia mechanizácie	1887	1100	1219	556	537
Réžia rastlinnej výroby	597	437	510	338	205
Celopodniková réžia	281	390	316	290	156
NÁKLADY spolu	21608	11370	17081	8443	12500
z toho priame	16747	8016	16073	6388	10986
Úroda z 1 ha v t	5,30	3,51	2,88	7,4	46,79
Celková úroda v t	4269	1928	1551	2482	11100
Náklady na 1 t	5	6	11,01	3,40	1,13
Náklady na 1 ha	27	21	31,7	25	53
z toho priame	20,774	14,591	29,795	19,045	46,309
Predaj v tonách					
TRŽBY spolu	14472	5924	13349	10796	13910
Dotácie od štátu	3862	2635	2587	1608	4300
Náhrady poisťovní	144	88	360		
VÝNOSY spolu	18478	8647	16296	12404	18210
Vnútropodniková spotreba v SC					
Vnútropodniková spotreba v real.C					
Tržby z 1 ha	17,952	10,783	24,745	32,187	58,635
Výnosy z 1 ha	23	15,740	30,208	36,9816046	76,8
Výnosy vrátane vnútrop. SC	18478	8647	16296		18210
Výnosy spolu vrátane real.c.				12404	
Výnosy s ocenením SC/ha	23	15,740	30,2	0	76,8
Výnosy s ocenením v real. C./ ha					
ZISK +, STRATA -, celkom	-3130	-2723	-785	3961	5710
ZISK, STRATA z 1 ha	-4	-5,0	1,4551589	11,81	24,07
Rentabilita v %	-14,49	-23,9	-4,6	46,9	45,68

Zdroj: Kalkulácie PD Veľký Ďur

Príloha č. 3

v tis. Sk					
2007					
ROK	Pšenica	Jačmeň	Repka ozimná	Kukurica na zrno	Cukrová repa
PLODINA					
Výmera	815,54	572,37	619,14	318,14	249,39
Nakúpené osivá	1529	945	609	1228	1514
Nakúpené hnojivá	3190	1117	3246	971	760
Agrochemikálie	2204	681	4006	1006	4625
Služby ACHP			257	18	25
Ostatné výkony výrobnéj povahy	1370	744	785	456	1725
Ostatné služby výrobnéj povahy	82	28		5	598
Základné mzdy	3627	2465	2619	1433	1237
Zákonné odvody poisťovniam	1378	937	995	544	470
Poistenie plodín	658	405	1362	3	365
Spotreba energie	24	9	137	847	
PHM	1633	1146	1241	637	498
Nájomné a daň z nehnuteľnosti	2691	1889	2043	1050	823
Vlastné osivá	170	83			
Réžia mechanizácie	2859	2006	2171	1116	874
Réžia rastlinnej výroby	812	569	612	309	238
Celopodniková réžia	587	412	446	229	180
NÁKLADY spolu	22814	13436	20529	9852	13932
z toho priame	15865	8560	19599	7148	11817
Úroda z 1 ha v t	5,21	4,34	2,97	4,24	51,49
Celková úroda v t	4245	2486	1837	1350	12840
Náklady na 1 t	5	5	11,18	7,30	1,09
Náklady na 1 ha	28	23	33,2	31	56
z toho priame	19,453	14,955	31,655	22,468	47,384
Predaj v tonách					
TRŽBY spolu	22661	12940	15889	6892	13872
Dotácie od štátu	3663	2571	2781	1429	5051
Náhrady poisťovní	12	19	1360	252	
VÝNOSY spolu	26336	15530	20030	8573	18923
Vnútropodniková spotreba v SC					
Vnútropodniková spotreba v real.C					
Tržby z 1 ha	27,786	22,608	25,663	21,663	55,624
Výnosy z 1 ha	32	27,133	32,351	26,9472559	75,9
Výnosy vrátane vnútrop. SC	26336	15530	20030		18923
Výnosy spolu vrátane real.c.				8573	
Výnosy s ocenením SC/ha	32	27,133	32,4		75,9
Výnosy s ocenením v real. C./ ha					
ZISK +, STRATA -, celkom	3522	2094	-499	-1279	4991
ZISK, STRATA z 1 ha	4	3,7	0,8059566	-4,02	20,01
Rentabilita v %	15,44	15,6	-2,43	-12,98	35,82

Zdroj: Kalkulácie PD Veľký Ďur

Vlastné náklady a výnosy v Sk na 1 ha a 1 tonu (kukuričná oblasť)					
					rok 2006
Ukazovateľ	Pšenica	Jačmeň	Kukurica na zrna	Repka olejná	Cukrová repa
Osivá - sadivá nakúpené	1463	1613	3502	1107	7386
Osivá - sadivá vyrobené	302	254	0	15	0
Hnojivá nakúpené	2881	1393	2331	3460	3416
Hnojivá vyrobené	688	395	921	902	2105
Chemické ochranné prostriedky	2220	2057	2228	4853	11364
Ostatný priamy materiál	553	378	637	225	443
Mzdy a odmeny priame	475	508	405	523	604
Sociálne náklady	91	139	55	69	125
Opravy a udržiavanie	89	108	279	163	18
Odpisy HIM	91	147	73	81	52
Agrochemické služby	649	526	438	876	6190
Ostatné priame náklady a služby	2002	1722	2144	1730	3112
Náklady pomocných činností	4981	5702	5978	3733	14991
Zníženie nákladov o zúčt. Výnosy	-377	-131	-180	-239	-283
Priame náklady spolu	16108	14811	18811	17498	49523
Réžia výrobná	1566	1689	1960	1693	5839
Réžia správna	1414	1395	1772	1363	5227
VN celkom na ha	19088	17895	22543	20554	60591
Úroda t/ha	4,52	3,93	5,53	2,86	52,13
VN hlavného výrobku na ha	18424	17309	22371	20553	60356
VN vedľajšieho výrobku na ha	664	584	172	0	234
VN na tonu	4074	4407	4044	7196	1158
I. Výnosy na ha	19408	19792	24349	25238	79429
Tržby na ha	17531	15105	20211	22876	69725
Dotácie na ha (POP)	1911	1937	2082	2071	4266
Dotácia na ha (štátna pomoc)	89	91	430	93	5388
Výnosy na ha hlavného výrobku	18801	18792	24224	25238	79257

Hospodársky výsledok na ha	321	1900	1805	4684	18839
Hosp. výsledok na ha hlav. Výrobku	377	1483	1853	4684	18900
Hosp. výsledok na t	83	377	335	1638	363
II. Výnosy na ha	21021	21182	26274	27465	84230
Tržby na ha	17531	15105	20211	22876	69725
Dotácia na ha (vrátane SAPS a LFA)	3613	3418	4437	4391	14454
Výnosy na ha hlavného výrobku	20414	20182	26149	27465	84058
Hospodársky výsledok na ha	1934	3290	3730	6911	23640
Hospodársky výsledok na ha hlav. Výrobku	1990	2873	3778	6911	23701
Hospodársky výsledok na t	440	732	683	2420	455

Zdroj: Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva v Bratislave –

Náklady a výnosy poľnohospodárskych výrobkov v SR za rok 2006

Ukazovateľ	RASTLINNÁ VÝROBA
Osivá - sadivá nakúpené	2196
Osivá - sadivá vyrobené	176
Hnojivá nakúpené	2225
Hnojivá vyrobené	725
Chemické ochranné prostriedky	2960
Ostatný priamy materiál	428
Mzdy a odmeny priame	670
Sociálne náklady	128
Opravy a udržiavanie	116
Odpisy HIM	183
Agrochemické služby	726
Ostatné priame náklady a služby	1803
Náklady pomocných činností	5274
Zníženie nákladov o zúct. Výnosy	-264
Priame náklady spolu	17346
Réžia výrobná	1863
Réžia správna	1583
VN celkom na ha	20792
I. Výnosy na ha	21891
Tržby na ha	16681
Dotácie na ha (POP)	1805
Dotácia na ha (štátna pomoc)	523
Hospodársky výsledok na ha	1099
II. Výnosy na ha	23427
Tržby na ha	16681
Dotácia na ha (vrátane SAPS a LFA)	3864
Hospodársky výsledok na ha	2635

Zdroj: Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva v Bratislave -
Náklady a výnosy poľnohospodárskych výrobkov v SR za rok 2006